

Dalia Pakalniškienė – humanitarinių mokslų daktarė, Lietuvių kalbos instituto Baltų kalbų ir vardyno tyrimų centro vyresnioji mokslo darbuotoja

Moksliniai interesai: lietuvių kalbos istorija, baltų kalbos, geolingvistika

El. paštas: dalia.pakalniskiene@gmail.com

Dalia Pakalniškienė – PhD in Humanities, senior researcher of Research Centre of the Baltic Languages and Onomastics, Institute of the Lithuanian Language

Research interests: history of the Lithuanian language, Baltic studies, geolinguistics

E-mail: dalia.pakalniskiene@gmail.com

Dalia Pakalniškienė

Lietuvių kalbos institutas

1759 METŲ „ZIWATO“ DENOMINATYVINIAI VEIKSMAŽODŽIAI

Anotacija

Straipsnyje pristatomas vienės „Ziwato“ veiksmažodžių grupės – denominatyvų, t. y. vedinių iš vardažodžių (būdvardžių, daiktavardžių, įvardžių ir prieveiksmių), – darybos tyrimas. Analizuojamieji veiksmažodžiai priklauso kelioms darybos kategorijoms: padaromajai, suteikimo, fientyvinei, būsenos, instrumentinei, atitikimo ir dalyvavimo. Vardažodinių vedinių centrą sudaro daiktavardiniai, kiek mažiau užfiksuota būdvardinių vedinių. Vediniai iš kitų kalbos dalių priklauso periferijai. Prototipiniais vardažodinių veiksmažodžių darybos tipais laikytini padaromosios kategorijos denominatyvai: deadjektyvai su priesaga *-inti* ir desubstantyvai su priesagomis *-avoti*, *-yti*.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: veiksmažodžiai, denominatyvai, darybos kategorija, darybos tipas, darybos formantas, priesaga.

Abstract

The article presents an analysis of the derivational system of one group of verbs attested to in the old Lithuanian text ‚Ziwatas‘ (1759), in particular denominative verbs derived from adjectives and nouns. The verbs analysed belong to factitive, ornative, fientive, stative, instrumental, similitive and participative word formation categories. The centre of the denominative derivational type is comprised of desubstantives (51% in total) and deadjectives (42%), while derivatives from other parts of speech stand on the periphery of this type. The prototypical derivational types of denominatives are deadjectival verbs with the suffix *-inti*, and desubstantives with the suffixes *-avoti* and *-yti*, both belonging to the factitive category.

KEY WORDS: verbs, denominatives, derivational category, derivational type, suffix.

DOI: <http://dx.doi.org/10.15181/rh.v26i0.2044>

Įvadas

„Ziwatas“¹, italų pranciškono, teologo, kardinolo Bonaventūro (Giovanni di Fidanza, ~1221–1274), XV amžiuje paskelbto šventuoju, veikalo *Vita Christi* vertimas į lietuvių kalbą, Alekso Girdenio teigimu, „[...] yra geriausias XVIII a. šiaurės žemaičių kretingiškių tarmės paminklas“ (Girdenis, Skirmantas 1998, vii). „Ziwato“ vertėjas nėra žinomas, galbūt tai buvo vienuolis, kalbėjęs kretingiškių patarme, – mat Kretingoje nuo 1602 m. buvęs vienuolynas (Girdenis, Girdenienė 1997, 19).

Žinomi penki „Ziwato“ leidimai, yra išlikę tik keturi: 1759, 1787 m. (abu beveik eilutė eilutėn sutampa) ir gerokai „nutaisyti“ 1808 ir 1826 m. leidimai. Antraštinis „Ziwato“ lapas rodo, kad pirmasis turėjęs būti išleistas 1753 m., bet iki šiol nerastas (Girdenis, Skirmantas 1998, xii).

Aptariamo veikalo kalba tyrinėta gana fragmentiškai. Analizuota tarmės fonetika ir fonologinė sistema, epizodiškiau – morfologija (Būga 1958, 1, 561–577; Zinkevičius 1966, 217–218; 1980, 196; 1981, 81; 1994, 178; Rosinas 1995, 61, 101; Kazlauskas 1968, 248; Palionis 1979, 114–115; Subačius 1998, 44–58). Išsamiau tarmės ypatybės aprašytos „Ziwato“ indekso įvadiniame straipsnyje (Girdenis, Girdenienė 1997, 11–44).

Šiame straipsnyje pristatomas „Ziwato“ (toliau – ŽCh) denominatyvų tyrimas.

Denominatyviniais veiksmažodžiais laikomi vediniai iš daiktavardžių ir būdvardžių, rečiau – iš kitų neveiksmažodinių kalbos dalių – įvardžių ir prieveiksmių (pastarieji vardažodžiui nepriskiriami). Vardažodinių veiksmažodžių esama visose pasaulio kalbose, paprastai jie turi morfologinius indikatorius (pavyzdžiui: lo. *coronare, cantare, servire*, ang. *summarize, classiffy, granulate, enslave, behead*, vo. *examinieren*, r. *костылять, столярничать, дымить*), o kai kada formalių rodiklių nebūna (pavyzdžiui, *to school, to shelve, to guard* ir t. t.). Hansas Mar-

¹ ZIWATAS PONA YR DIEWA MUSU JEZUSA CHRISTUSA, TAY IRA, KIELAS YSZGANIMA Kuriuw Ponas yfzganitoies yr Atpyrktoies mufu JEZUS CHRISTUS, Pry ateyima fawa ant fwieta diel Atpyrkyma yr yfzwałynynyma, ysz maces fietona Gynymes žmoniu, budamas Kapyo patis świeciyiesz. Joan. 14. KIELAS, TEYSIBE, YR GIWENYMAS Mumis y Dangu wede, moki, yr atgide, Pagal Historyiu Ewangeliftu Swętuui, Par S. BONAWENTURA Zokana Brolu mażieśnIuiiu Szwęta FranciŹzkaws, Daktara Seraficka, Bifkupa, Albanfkas, Kardynola Bażnics Szwętos Rima, Par nobożna Atmynyma yr uwoga Taiemniciu Diewa, gieray tyknytymys Pona CHRISTUSA diel pażitka Duchawna, yr kaŹdienay fwętabliwos zabowas APRASITAS. Metufy Pona 1753. y Druka Paduotas. Su Pazwaleny wirefniulu ZiamaytiŹka yfztumocitas yr drukowatas. WILNIĄW Drukarnie J. K. M. yr RP. Kollegio Kunigu Pioriu. KaŹtu yr ftoronę MATIEJAWS JUSUPA DOWBORA Metufy Pona 1759.

chandas tokius darinius vadina kondensuotais suveiksmąžodintais sakiniiais, jo teigimu, tokių veiksmažodžių produktyvumą lemia kalbos ekonomijos dėsnis (Marchand 1969). Kai kurių tyrimų duomenimis, visose kalbose denominatyvinių veiksmažodžių yra gerokai mažiau nei deverbatyvinių (Haspelmath, Sims 2010). Tipologiškai ir genetiškai (ne)susijusių kalbų denominatyvų tyrimų esama daug, ypač akcentuojamos jų semantinės funkcijos, leidžiančios atskleisti universalius ir savitus, atskiroms kalboms ar jų grupėms būdingus požymius, darybos modelius, semantikos ir pragmatikos, kognityvinius aspektus (Marchand 1969; Clark, Clark 1979; Kiparsky 1997; Stiebels 1998; Gerds, Marlet 2008; Gottfurcht 2008; Uluchanov 2015 ir kt.).²

Sinchroninių lietuvių kalbos veiksmažodžių darybos tyrimų nėra daug (DLKG 2006, 385–410; LKG 1971, 2, 247–296; Jakaitienė 1968, 1973; Pakerys 2006, 2011a, 2011b; Pakerys, Rimkutė, Utkė 2012, 81–92; Gaidienė 2012). Juolab nedaug senosios lietuvių raštijos veiksmažodžių derivacijos tyrimų. Pirmiausia minėtini Jurgio Pakerio Mažosios Lietuvos senosios raštijos veiksmažodžių darybos tyrimai, kuriuose pateikiama „synchroninė aprašomų sistemų būklė“ (Pakerys 2005, 6). J. Pakerio principinė nuostata tirti tam tikro kalbos etapo medžiagą „neprimetant nei bendrinės kalbos, nei giminių kalbų perspektyvos“ (ten pat, 19) leido jam objektyviai įvertinti Mažosios Lietuvos veiksmažodžių darybos sistemą. Toks požiūris pasirodė artimas ir šio straipsnio autorei tyrinėjant kito laikotarpio ir kito raštų varianto – „Ziwato“ – veiksmažodžių derivaciją.

Kiekvienos kalbės ar tarmės, įvairių chronologinių sluoksnių darybos kategorijų tyrimai yra aktualūs ir prasmingi kaip pasaulio pažinimo ir kategorizavimo, pasaulio „sutvarkymo“ ir atspindžio kalboje produktai. Šio straipsnio tikslas – ištirti „Ziwato“ denominatyvų, arba neveiksmąžodinių vedinių, darybos kategoriją. Pirmiausia pateikiama sinchroninė nominacijos būdų analizė: galimų darybinių opozicijų registras, darybos reikšmės, darybos formantai ir pamatinių žodžių leksinis gramatinis pobūdis, darybos tipų produktyvumas. Antrame etape „Ziwato“ vardažodinių veiksmažodžių tyrimo rezultatai gretinami su kitų senųjų raštų denominatyvų tyrimais. Todėl greta „Ziwato“ pavyzdžių skliausteliuose nurodomos identiškos senosios lietuvių raštijos priesaginių veiksmažodžių poros ir jų paplitimas (Pakerys 2005)³, šakninių – intarpinių ir *sta* kamieno – veiksmą-

² Denominatyvinių veiksmažodžių tyrimų apžvalgą žr., pavyzdžiui, Gerds, Marlet 2008.

³ Analizuoti XVI a. Mažosios Lietuvos spausdinti tekstai: Mažvydas „Katekizmas“ 1947, Mažvydas „Giesmė šv. Ambraziejaus“ 1549, Mažvydas „Forma chrikštymo“ 1559, Mažvydas „Parafrazis“ (išleista Bretkūno) 1589, „Giesmės duchaunos“, I d. (Vilentas laikomas redaktoriumi) 1566, „Giesmės duchaunos“, II d. (Vilentas laikomas redaktoriumi) 1570 (santrumpa Mž galioja visai šaltinių grupei); Vilentas, „Enchiridionas“ 1579 (VlnE), Vilentas „Evangelijos bei epistolos“ 1579 (VlnEE); Bretkūnas „Giesmės duchaunos“ 1589 (BG), Bretkūnas „Kancionalas“ 1589 (BKa), Bretkūnas „Kolektos“ 1589 (BKo), Bretkūnas „Postilė“ (2 d.) 1591 (BP I, BP II), Vaišnora „Margarita teologiška“ ir kiti kartu išleisti darbai 1600 (MT) (Pakerys 2005, 29–30).

žodžių darybinės opozicijos ir jų paplitimas (Pakalniškienė 2018)⁴, priesaginių skolinių pavyzdžiai (Smetonienė 2015)⁵.

Tarp tiriamų veiksmažodžių nemąža skolinių – leksinių, morfologinių, semantinių slavizmų, germanizmų ir lotynizmų. Beveik neįmanoma pasakyti, kada jie radosi lietuvių kalbos apyvartoje, kuris opozicijos narys – veiksmažodis ar vardažodis – pasiskolintas pirmas. Tačiau darybos požiūriu tai nėra svarbu: jei greta veiksmažodžio egzistuoja tos pačios šaknies vardažodis, kalbos vartotojas juos susieja, tad galima konstatuoti kalbamuoju laikotarpiu egzistavus tiriamąsias darybines opozicijas. Pridurtina, kad „Ziwate“ 80 procentų greta atitinkamo veiksmažodžio yra paliudytas pamatinis vardažodis. Skolinių gausa nereikėtų stebėtis (santykinis dažnumas 33 procentai, žr. Aleksandravičius, Palionis 1998, 126–129) – tai XVIII a. religinė kalba, ypač daug skolinių priklauso socialinių santykių teminei grupei, tad juos reikėjo skolintis. Čia derėtų pacituoti Giedriaus Subačiaus mintį: „[T]uo metu, kai pasirodė „Žyvas“, DL dar nematyti iškilusio poreikio kurti kiek vienodesnę bendrinę kalbą. Dar buvo toloka iki Romanizmo atnešimos modernios tautos sampratos užuomazgų, tautos, kaip unikalios vertybės, su ryškiausiu savo identiteto dokumentu – vienoda kalba. „Žyvas“ tekste nematyti pastangų gryninti leksiką, o leksikos gryninimas vėliau, XIX amžiuje, jau buvo ženklas, jog gimtoji kalba imama vertinti kaip pagrindinis tautos bruožas, jog universalizuotos makaroniškos kalbos estetiką keičia savos kalbos poreikis“ (Subačius 1998, 57). Taigi skoliniai straipsnyje neanalizuojami nei kilmės, nei taisyklingumo požiūriu, – jie traktuojami kaip „teisėti“ veiksmažodžių darybos nariai, fiksuojantys analizuojamo meto darybos tipus ir jų produktyvumą, leksiką ir darybos formantus (panašiai Pakerys 2005, 27–28;

⁴ Analizuoti trijų rašytinių variantų – vakarinio (Martyno Mažvydo, Jono Bretkūno tekstai ir Volfenbiutelio „Postilė“), vidurinio (Mikalojaus Daukšos darbai) ir rytinio (Konstantino Sirvydo darbai): Mažvydas „Katekizmas“ 1947, Mažvydas „Giesmė šv. Ambraziejaus“ 1549, Mažvydas „Forma chrikštima“ 1559, „Giesmės duchaunos“, I d. 1566, „Giesmės duchaunos“, II d. 1570, Mažvydas „Parafrazis“ 1589 (Mž); Bretkūnas „Biblija“ 1590 (BB), Bretkūnas „Kancionalas“ 1589 (BKa), Bretkūnas „Kolektos“ 1589 (BKo), Bretkūnas „Postilė“ 1591 (BP I, B II), Daukša „Katekizmas“ 1595 (DK), Daukša „Postilė“ 1599 (DP), Sirvydas „Punktai sakymų“ I d. 1629, II d. 1644 (PS I, PS II), Sirvydas „Dictionarium trium linguarum“ ~ 1620, 1631, 1677 (SD); Volfenbiutelio „Postilė“ 1573 (VP) (Pakalniškienė 2018).

⁵ Medžiaga rinkta iš XVI–XVII a. LDK raštų: Mikalojaus Daukšos „Katekizmo“ 1595 (DK), Mikalojaus Daukšos „Postilės“ 1599 (DP), Konstantino Sirvydo „Dictionarium trium linguarum“ 1–3 ~ 1620, 1631, 1677 (SD), Konstantino Sirvydo „Punkti sakymo“ 1 d. 1629, 2 d. 1644 (SP I, SP II), Samuelio Boguslavo Chilinskio „Naujojo Testamento“ 1660 (ChNT), „Knygos Nobažnystės“ 1653 (KN), „Anoniminio katekizmo“ 1605 (AK), Roberto Bellarmino katekizmo 1677 (BK), Saliamono Mozerkos Slavočinskio „Giesmės tikėjimui katolickam priderančios“ 1646 (SG), Jono Jaknavičiaus „Ewangelie Polskie y Litewskie“ 1647 (JE), „Pradžios Pamokslas“ 1680 (PP), Jurgio Kasakauskio „Rožančius Švenčiausios Marijos“ 1681 (KR) ir ML raštų: Jono Bretkūno „Biblijos“ 1590 (BB), *Clavis Germanico-Lithvana* 1673–1701 (C), rankraštinis (vadinamas A. Krauzės) vokiškai lietuviškas XVII a. žodynas (Q) (Smetonienė 2015).

Zacharčenko 2015, 118). Suprantama, kyla problemų interpretuojant kai kuriuos atvejus, pavyzdžiui, ar veiksmažodis yra tiesiogiai paimtas iš kalbos skolinčios ir adaptuotas lietuvių kalbos veiksmažodžio sistemoje, ar jis yra vedinys iš skolinčios vardažodžio. Galimas dalykas, kad „priesagos funkcija keičiasi: iš pradžių ji tik adaptacinė, o kalboje recipientėje pripažinus esant derivacinę opoziciją – jau darybinę“ (Pakerys 2013–2014; Wohlgemuth 2009)⁶.

1. „Ziwato“ denominatyvų darybos kategorijos

Darybinių ryšių rūšis, tipus, darybos kategorijų grupes lemia darybos reikšmės. Dažniausiai skiriamos trys darybos rūšys – transpozicinė, modifikacinė ir mutacinė (Dokulil 1962, 29–49; Urbutis 2009, 195–205). Denominatyvų daryba priklauso transpozicinei rūšiai, kurios esminė ypatybė – kalbos dalies pasikeitimas⁷, vardažodžio suveiksmažodinis⁸.

„Ziwate“ rasti 97 denominatyvai – priesaginiai ir šakniniai veiksmažodžiai. Priklausomai nuo darybos reikšmės ir darinių santykio su pamatiniais žodžiais, denominatyvai skirstomi į septynias darybines kategorijas: padaromąją, suteikimo, instrumentinę, fientyvinę⁹, atitikimo, būsenos, dalyvavimo (DLKG 2006, 387–394).

Pamatiniai žodžiai yra konkretieji ir abstraktieji būdvardžiai ir daiktavardžiai, iš kurių afiksinės nominacijos būdu – sufiksacija (retai paradigmacija) – sudaromi įvairių darybinių kategorijų veiksmažodžiai. ŽCh tekste užfiksuota 80 procentų galimų pamatinių žodžių, o nepaliudytieji pateikiami iš kitų senosios raštijos tyrimų (Pakerys 2005; Smetonienė 2015) arba „Lietuvių kalbos žodyno“ (tokie rašomi laužtiniuose skliaustuose), pavyzdžiui: adj. *juodas*, *-a*; adj. *kontentas* ‘patenkintas’, adj. *teisus*, *-i* (plg. adj. *teisas*, *-a / -us*, *-i* ‘doras, be kaltės, neklaidingas’ Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKa, BP, MT), adv. *ilgu* ‘nuobodu, ilgesinga, liūdna’, interj. *dėkui* ‘ačiū’, *liuosas*, *-a* ‘laisvas’ (plg. S. Dauk, SD), sf. *laimė* ‘gerovės būseną’ (plg. *laimė*, *laima* Mž, BG, MT), sf. *nuoma* ‘ko nors nuomojimas’, sm. *melas* ‘netiesa’ (plg. Mž, BG, BP), sm. *muilas* ‘kietoka arba apys-

⁶ Plačiau apie skolinių adaptacijos strategijas ir skolinių tyrimų apžvalgą žr. Pakerys 2016.

⁷ Modifikacinė darybos reikšmė nurodo, jog darinys ir pamatinis žodis priklauso tai pačiai kalbos daliai, tik darinio reikšmė turi papildomą (-ų) požymį (-ių). Mutacinės darybos žodžiai skiriasi nuo pamatinių žodžių reikšmės. „Dariniu pavadinamas visai kitas dalykas, santykiaujas su pamatiniu žodžiu pasakomu dalyku tikrai kaip su vienu (nominaciniu) savo požymiu (Urbutis 2009, 202).

⁸ Apie priesaginių veiksmažodžių kilmę žr. Skardžius 1943, 448–551; LKG 1971, 2, 247–268; Pakerys 2011, 271–288.

⁹ Terminas *fientyvinė* (lo. *fieri* ‘rastis, atsitikti, darytis, tapti’) čia vartojamas vietoj *būvio kaitos* darybos kategorijos (DLKG 2006, 390) kaip patogesnis, plačiau vartojamas lingvistinėje literatūroje (plg. Harðarson 1998; Gorbachov 2007; Villanueva-Svensson 2016; Pakalniškienė 2018).

kystė masė, gaminama iš riebalų, šarmo ir vartojama skalbti, prausti', *znaimus*, -i, sf. *disciplina* 'plakimo(si) įrankis'. Straipsnyje laikomasi nuomonės, kad net ir nesant tikėtino pamatinio žodžio tiriamame šaltinyje galima suponuoti darybinę opoziciją pagal tipiškus darybos modelius (ypač jei pamatinis žodis užfiksuotas kuriame nors kitame senosios raštijos šaltinyje).

Pamatinių žodžių semantika turi įtakos vedinių semantikai. Daugelio darybinių opozicijų narių reikšmė sutampa, kitaip sakant, pamatinis žodis, arba leksinis motyvatorius, eksplicitiškai perteikia semantinius požymius. Tačiau neretai leksinis motyvatorius semantinį požymį perteikia implicitiškai, ne tiesiogine reikšme, o metaforiškai. Tuomet ir vedinys įgyja perkeltinę reikšmę, plg.:

užkietėti 'prk. pasidaryti kietam, nejautriam': *O už kyitiejys Judošaiw! diel ko pažiwodamas teyp brągi kuna yr krawij, fawa myklibes neparlawziey, yr ant werkfma ne fufyminkfztynay [...]* 149₃₋₆;

suminkštinti 'daryti minkštą, minkštesnį; prk. daryti jautresnį, gailestingesnį (apie širdį)': [...] *galieje šyrđi tawa prakieytafis Judošaiw fuminkfztinty [...]* 134₁₁₋₁₂. [...] *prafzaw tawi teykies fuminkfztinty šyrđi muna mykla ant apwerkyma fopulu tawa [...]* 217₁₄₋₁₅;

muilyties, apsimuilyti 'prk. apsigauti, apsirikti': *Sunus tawa buwa puykus yr grażybes Aniolyzkos, už wyfus Sunus žmoniu grakščiawfis, ale tafay ira nie wienam žmoguy nepadabnus, be ne muilyjemos, kada tikiema, jog tawa yra tafay Sunus milawfis* 212₂₋₅.

Daugelis ŽCh denominatyvinių veiksmažodžių yra priešdėliniai, pavyzdžiui, *apsunkinti, nužeminti, pasotinti* ir t. t., tačiau šiame darbe atsiribojama nuo prefiksinės darybos klausimų, praleidžiant šį darybos etapą: ir nepriešdėliniai, ir priešdėliniai veiksmažodžiai tiesiogiai siejami su pamatiniais žodžiais (jei priešdėlinės formos yra reguliarios, nurodančios veiksmo kryptį ar veikslą). Jei pamatinis žodis turi priešdėlį, darybos opozicija interpretuojama atsižvelgiant į galimus darybos etapus. Panašiai traktuojamas ir sangrąžinių veiksmažodžių santykis su pamatiniais vardažodžiais: jei ŽCh užfiksuotas sangrąžinis veiksmažodis gali būti vartojamas ir be sangrąžos, rekonstruojamas nesangrąžinis veiksmažodis, pavyzdžiui: **platinti*¹⁰ 'daryti platų (platesnį); daryti žinomą, garsų' ← *platinties* (3) 'plisti, sklisti (žiniai, tikėjimui ar pan.)'. Tokia tyrimo nuostata neturėtų gluminti: tyrimo ašimi laikoma denominatyvinių darybos opozicijų ir darybos tipų identifikacija, produktyvumas.

Darybos kategorijai iliustruoti pateikiama ŽCh sakinių.

1.1. Daugiausia „Ziwate“ užfiksuota *padaromosios* kategorijos veiksmažodžių, kurių darybinė reikšmė yra 'daryti tai ar tokį, kas pasakyta pamatiniu žodžiu' (DLKG 2006, 387–389). Visi šios kategorijos veiksmažodžiai reiškia aktyvų, daž-

¹⁰ Asterisku * akcentuojama, kad nesangrąžinė forma neužfiksuota tiriamame šaltinyje.

niausiai tranzityvinį veiksmą. Tai produktyviausia darybos kategorija – sudaro 58 procentus visų „Ziwato“ denominatyvų (57 veiksmažodžiai). Jie padaromi iš būdvardžių, daiktavardžių, retai iš kokybinių įvardžių ir prieveiksmių ar net jaustukų.

1.1.1. Daugiau nei pusę šios darybos kategorijos veiksmažodžių (54 procentus) sudaro vediniai iš būdvardžių – užfiksuotas 31 deadjektyvas su priesagomis *-inti*, *-yti*, *-(i)oti*, *-uoti*, *-avoti*. Dariausia yra priesaga *-inti* (23 veiksmažodžiai), ji laikytina prototipiniu padaromosios kategorijos deadjektyvinių veiksmažodžių darybos formantu¹¹ plg.:

- 1) *apnuoginti* (2)¹² ‘daryti nuoga, nepridengtą’ : adj. *nuogas*, *-a* (15) ‘be drabužių, nepridengtas’ : *Lokomftwa, kuri tawi apnuwgyna 30₁₀₋₁₃. Afz kurfay turiejaw kuna fuptelna yr razkažni bufey šiėdiena apnuwgintas [...]* 163₁₆;
- 2) *apsunkinti* (7) ‘padaryti sunkų; nuvarginti, nuilsinti’ (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BP, MT) : adj. *sunkus*, *-i* (51) ‘didelio svorio, slegiantis ir kt.’ (plg. Mž, BG, BP, MT): [...] *akis anu fmutkays buwa apfunkintas [...]* 160₁₃. *Siėdiena užgiedintas, križiu apfunkintas, yfz Miefta bufiu yfzwestas [...]* 163₂₂₋₂₃. [...] *Juzupas wieryje anos fzwėtabliwaftey, ne kaypo jos apfunkintam žiwatuy 23₄₋₅*;
- 3) *atnaujinti* (2) ‘daryti naują, kitokį, negu buvo’ (plg. *naujinti* ‘daryti naują, versti nauju’ Mž, BG) : adj. *naujas*, *-a* (19) ‘neseniai atsiradęs, sukurτας; anksčiau nežinotas’ (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKa, BKo, BP, MT): [...] *mufu šyrdie teykies atnawynty šyrdi fawa furonita [...]* 23₅₆. [...] *kuryi kiek kartu fugriešyie, tiek kart Jezufuy ronas atnawięn 301₇*;
- 4) *išvalninti* (10) ‘išvaduoti, išlaisvinti, išgelbėti’ (plg. BG, MT; BB, PK, KN SE) : adj. *valnas*, *-a* (5) ‘laisvas’ (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BP, MT; BB, CII, Q, DP, KN, SD): [...] *yfz dwyju wyina žmogu yfzkalyne yfz walninty, yr yfzleyfti 198₂₁*;
- 5) *kaltinti* (4) ‘laikyti kalto’ (plg. Mž, VlnEE, BP, MT) : adj. *kaltas*, *-a* (68) ‘ką bloga padaręs, nusikaltęs, nusidėjęs, nusižengęs’ (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKa, BKo, BP, MT): [...] *afz to nežynaw ney tawęs kaltynu [...]* 192₇₋₈;
- 6) *lyginti* (1), *prilyginti* (4) (plg. Mž, VlnEE, BG, BKa, BP, MT), *sulyginti* (1) (plg. VlnEE, BP, MT) ‘laikyti ką tokiu pat, tolygiu, panašiu; pri-lyginti kam’ : adj. *lygus*, *-i* (11) ‘toks pat, vienodas, panašus’ (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKa, BKo, BP, MT): o *Diewy Tiewy Dąngyfkafis!*

¹¹ Šis darybos tipas produktyviausias ir dabartinėje lietuvių kalboje: iš būdvardžių yra padaryta apie 60 procentų padaromosios kategorijos veiksmažodžių (DLKG 2006, 387).

¹² Skliausteliuose pateikiamas „Ziwato“ indekse nurodytas žodžių dažnumas.

- kaypo tay ne fuligintas atmaynimas ftojos, sluga mąn dawē už Pona, už Jezufa Chriftuva Jona [...] 238₄;*
- 7) *linksminti* (5) (plg. Mž, VlnEE, BG, BP), *palinksminti* (8) ‘daryti links-
mą, smaginti, džiuginti; guosti, raminti’ : adj. *linksmas*, -a (23) ‘džiugus,
smagus; teikiantis džiaugsmą’ (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BP, MT):
Aniolas iem pafyrode, yr pradieje aną linkfminty [...] 10₁₇;
- 8) *nulengvinti* (2) ‘daryti lengvesnį, silpnesnį’ (plg. *lengvinti* ‘t. p.’ MT) :
adj. *lengvas*, -a (3) ‘mažo svorio, nesunkus (ir prk.); ramus, taikus’ (plg.
Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKo, BP, MT): [...] *o anay teykies nulęngwinty
fopulus, nes negalu ant anos fmutku wezyiety 228₂₀;*
- 9) *numažinti* (3) ‘daryti mažesnį; susilpninti’ (plg. *mažinti* ‘daryti mažesnį,
mažiau reikšmingą’ BG, BP) : adj. *mažas*, -a (53) ‘nedidelis; silpnas’
(plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BP, MT): [...] *teykies prafzaw numażinty
fopulus Sunaws fawa yr muna 235₂₂₋₂₃. [...] iwes nawii zwyczaju terp mufu,
par kuri mufu mace numażinta 7₅;*
- 10) **nuteisinti* ‘įrodyti esant teisų’ (plg. *teisinti* ‘pripažinti teisiu, nekaltu’
Mž, BP) ← *nusiteisinti* (1) ‘pasiaiškinti dėl savo elgesio, įrodyti savo
teisumą’ : [adj. *teisuus*, -i LKŽe] ‘doras, teisingas, sąžiningas’ (plg. adj.
teisas, -a / -us, -i ‘doras, be kaltės, neklaidingas’ Mž, VlnE, VlnEE, BG,
BKa, BP, MT): [...] *neyk Pony y fuda fu slugu tawa, nes nenufyteyfsin po
akiymis tawa nie wyinas giwas 313₁₆₋₁₇;*
- 11) **platinti* ‘daryti platų (platesnį); daryti žinomą, garsų’ ← *platinties* (3)
‘plisti, sklisti (žiniai, tikėjimui ar pan.)’ (plg. *praplatinti* ‘paskleisti, padi-
dinti’ Mž, BG, BP, MT) : adj. *platus*, -i (1) ‘prk. žinomas, garsus, žymus’
(plg. Mž, VlnE, BG, MT): [...] *yfz to dawgiaws darbufty gierufty yr miłafite
Diewa platynofy [...] 4₁₅₋₁₆;*
- 12) *nužeminti* (2) ‘padaryti žemesnį, nuolankų, paklusnų’ (plg. VlnEE, BP;
pažeminti ‘padaryti žemesnį, neduoti puikuotis’ VlnEE, BP) : adj. *že-
mas*, -a (2) ‘esantis neaukštai’ (plg. Mž, BKa, BP): *O afz noriu paskuy
Chriftufa eyty kąntribiey ant amžiu. Mylu fprawiedliwafti, jog muni karoj;
Galiby, jog muni nuziemyni 301₂₁₋₂₄;*
- 13) *paaukštinti* (3) (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BP, MT), *išaukštinti* (11) ‘aukštai
iškelti; girti, garbinti’ : adj. *aukštas*, -a (29) ‘didelis; žymus, garbingas;
viršesnis už kitus’ (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKa, BP, MT): [...] *nes
teyp parašita ira, kas nufyziemis, bus paawkfintas 287₉₋₁₀;*
- 14) *paskalsinti* (2) ‘padauginti, pagausinti; padaryti, kad būtų pakankamai,
gausiai suteikti’ : adj. *skalsus*, -i (1) ‘sotus (apie maistą); kurio ilgai pa-
kanka vartojant’: *Szwęta Ewanelije kalba, jogiey Ponas Jezufas du kartu
paskalfyna duna yr papenieje dawg tukftanciu žmoniu 80₁₃₋₁₄. [...] tafay,*

- kurem kloniojes wyfas futwierymas [...] duna ant gyres paskalfyna [...]*
146_{17–20};
- 15) *pasotinti* (4) ‘daryti sotų, pamaitinti iki soties’ : adj. *sotinas*, –a (2) arba [*sotus*, –i LKŽe] ‘užtektinai privalgęs, prisisotinęs, priėdęs’: *diekawodamy Diewuy, jog anus teykies ne tyktay dušiy, ale ir kuna pafotinty yr papeniety* 81_{18–20};
- 16) *piktinti* (2), *papiktinti* (6) (plg. Mž, VlnEE, BG, BP, MT) ‘daryti pikta, pykdyti’ : adj. *piktas*, –a (98) ‘blogas, netinkamas, nedoras, rūstus’ (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKa, BKo, BP, MT): *Idant artyma ne piktintum [...]* 307₂₄;
- 17) *stiprinti* (1) (plg. Mž, BG, BKa, BP, MT), *pastiprinti* (2) ‘daryti stipresnį’ : adj. *stiprus*, –i (1) ‘tvirtas, pajėgus’ (plg. *stipras*, –a / –us, –i Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKo, BP, MT): [...] *yr Rycielus ftiprinti pradieje karalu, sluga Pona [...] kalbiedamas* 162_{6–7};
- 18) *sukruvinti* (3)¹³ ‘daryti kruviną, kraujuotą, sutepti krauju; sužeisti, sumušti iki kraujo’¹⁴ (plg. Mž) : adj. *kruvinas* (20) ‘kraujuotas, krauju aptekęs’ (plg. BP, MT): [...] *Motina jo kalbieie kad aną fukruwinta regieie* 165_{8–9};
- 19) *suminkštinti* (5) ‘daryti minkštą, minkštesnį; prk. daryti jautresnį, gailstingesnį (apie širdį)’ (plg. *minkštinti* ‘daryti minkštą’ Mž, BKa, BP) : adj. *minkštas*, –a (2) ‘švelnus, nekietas; prk. jautrus, gailestingas’ (plg. VlnEE, BP): [...] *galieje šyrdi tawa prakieytais Judošaw fuminkfztinty [...]* 13411–12. [...] *prafzaw tawi teykies fuminkfztinty šyrdi muna mykla ant apwerkyma fopulu tawa [...]* 217_{14–15};
- 20) *sveikinti* (17), *pasveikinti* (11) ‘reikšti gero linkėjimą, pagarbą’ (plg. Mž, VlnEE, BG, BP, MT) : adj. *sveikas*, –a (45) ‘nesergantis, geros būklės, tinkamas’ (Mž, VlnEE, BG, BP, MT): [...] *vyfa myne Dangydzka, Sweykinty, yr garbinty pradieje aną* 287_{1–2};
- 21) *šventinti* (5) ‘švęsti; šventą daryti’ (plg. Mž) : adj. *šventas*, –a (317) ‘dieviškas, gerbtinas, tyras’ (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKa, BKo, BP, MT): *Tas žmogus niera nu Diewa kurfay fzwętes ne fzwętyņ* 80_{5–6}. *Gyrdiedamy tą Aniołay yfz to linkfmynos yr nawjy fzwęty ant abyczajaws fu dydy linkfmiby fzwętyņa* 16_{27–28}–17₁. *Jezaw fubatas mufu fzwętyņk* 202_{10–11};
- 22) *tvirtinti* (2) (plg. Mž, MT), *patvirtinti* (10) ‘daryti tvirtą, stiprų’ : adj. *tvirtas*, –a (2) ‘stiprus’ (plg. MT): [...] *aną afzremy giwenymy twyrtyna*

¹³ Darybą galima aiškinti dvejopai: kaip paradigmaciją ir kaip sufiksaciją. Įtikinamesnė atrodo priesagos –inti vedybos interpretacija (dar žr. Pakerys 2005, 112).

¹⁴ Galbūt čia reikėtų priskirti ir veiksmažodį *sukruvinėti*, nes iš konteksto nėra aišku, ar jis laikytinas iteratyvu iš *sukruvinti*, plg: *Ponas Jezufas wyfas kojes fawa fukruwynieje [...]* 172_{10–11}.

528. [...] *kayp greyta myslity, arba kalbiety pradedama apey Pona Die-
wa, tujaw pryfylqncyj twyrtindams mumis, ne regiemay apšwyizdams [...]*
268₉₋₁₁;

- 23) *užkietinti* (2) ‘padaryti kietą, prk. nejautrų’¹⁵ (plg. BP, MT) : adj. *kietas*,
-a (3) ‘standus, nepalenkiamas’ (plg. Mž, VlnEE, BG, BKa, BP, MT):
[...] *o wyinog tay Judošiaws nepajudina, ale dydesfney ji užkyityna* 147₂₁₋₂₂;
[...] *kas užkyityna širdi tawa, jog ne nori yfzklawfity prašima muna* 127₂₁₋₂₂.

Su kitomis priesagomis išvesti pavieniai veiksmažodžiai, pavyzdžiui:

-yti (4)

- 1) *čystyti* (1) (plg. Mž, VlnEE, BG, BKa, BP, MT; CII, BB, DK), *apčystyti*
(6) ‘valyti; daryti tyrą, švarų’ : adj. *čystas*, -a (44) ‘švarus; nekaltas, do-
ras, skaistus’ (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKa, BKo, BP, MT; BB, DP):
Cišciuy degins Dusies čiftidama 310₂₁₋₂₂. *O wyfagalis Pony, kamy galibe*
tawa karalifzka [...] kamy rawputiejy, kurius apčiftyiey 172₂₄₋₂₇;
- 2) *apznaimyti* (2) ‘pranešti, apskelbti; duoti žinią’ : [znaimus, -i ‘žinomas,
ryškus’ LKŽe]: *Aniolay y Dangu zienge, Dwaryfzkiems Dangaws apznay-
myje, yr yfz to Diewa garbyna* 28₅₋₇;
- 3) *įstrošyti* (1) ‘gąsdinti, įbauginti’ : *strošnus* (11) ‘baisus, keliantis baimę’:
*Ponas Jezufas stojos terp anu [...] yr tare anims Pakajus iums afz efmi ne-
biokieties: O anyi užfmutnity yr iftrošity tarries Dwafy regi* 269₁₁₋₁₄;
- 4) *užsmūnėti* (3) ‘nuliūdinti’ : *smūtnas*, -a (41) ‘liūdnas, nusiminęs’ : *O*
Sunaw muna milawfis, čionay tawi šiediena fmutna turius numyrufi [...]!
O Sunayti milawfis, kursay dawg giera padarey, nie wyina niekados ne
užfmutnyjey, ney užrupynai 251₁₁₋₁₅.

-(i)oti (2)

- 1) *subjaurioti* (2) ‘sutepti, suteršti, paniekinti’ : *bjaurus*, -i (3) ‘nešvarus, su-
teptas, šlykštus’ : *Afz kurfay efmi puykiawfis už funus žmoniu bufiu šiediena*
fu walkiotas fubiawriotas 163₁₂₋₁₃;
- 2) *gatavoti* (14), *pagatavoti* (5), *sugatavoti* (7) (plg. *sugatavoti* VlnEE), iš-
gatavoti (5) ‘gaminti, ruošti’ (plg. *priegatavoti* ‘paruošti, pasiruošti (?)’
VlnEE; KN, ChNT, KR) : *gatavas*, -a (19) ‘baigtas, padarytas’ (plg.
Mž, VlnEE, BG, BKo, BP, MT; DP, KN, ChNT, SD I, SP II): [...] *Afz*
eytu jums gatawoty wietas, o atftojys nu jufu daliswieta, o potam ateyfiu yr
prymfiu jums pry fawęs [...] 152₂₅₋₂₇.

¹⁵ Plg. frazeologizmus, pateiktus LKŽe: širdį užkietinti ‘padaryti nejautrų’: *Kam širdį užkietinti* KII311. *Kas žmonių širdį daugiaus užkietina* S. Dauk. *Užkietysiu širdį jo, jog neišleis žmonių* Ch2Moz4,21. *Jei jo šių dieną balsą išgirsite, širdžių jūsų neažukietinkite* SGII50. *Neužkietinkiat širdis jūsų* BPII96,23; širdis užsikietino ‘pasidarė nejautrus, abejingas’. *Užsikietinusi širdis* KII296.

-uoti (1)

išliuosuoti (1) 'išlaisvinti' (plg. DP, ChNT, SD) : [adj. *liuosas*, -a 'laisvas' LKŽe] (plg. S. Dauk, SD): *Nukientieje funkies mukas, idant mumis nu anu yfzluwfutum* 328₁₋₃;

-avoti (1)

**kontentavoti* 'daryti patenkintą, linksminti' ← *kontentavoties* (5) 'būti patenkintam' : [adj. *kontentas* 'patenkintas' LKŽe]: [...] *žmogus yr maziefny galietum kontentawoties...*] 329₂₇₋₂₈. [...] *lyipe rubu ylgū apwyłkty, idant židay kontentawotumes yfz už dutu anam muku, yr prykłaftiu* [...] 205₃₋₅.

1.1.2. Kiek mažiau, apie 39 procentus, užfiksuota desubstantyvų – 21 veiksmažodis su priesagomis -avoti, -auti, -inti, -yti, -oti, -uoti ir vienas nepriesaginis veiksmažodis.

Produktyviausia šio darybos tipo priesaga -yti: užfiksuoti devyni veiksmažodžiai. Beveik visi veiksmažodžiai yra slavizmai, išskyrus *dalyti*, tad priesaga -yti laikytina adaptacine. Tačiau jos reguliarumas ir santykis su pamatiniais žodžiais ilgainiui galėjo suformuoti jos, kaip darybos formanto, funkciją, plg.:

- 1) *dalyti* (5), *išdalyti* (6), *padalyti* (1) 'skirstyti, dalis padaryti' (plg. Mž, VlnEE, BP) : sf. *dalis*, -ies (10) 'tam tikras visumos kiekis' (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BP, MT): *Yr jemis P. Jezufas duna padiekawois Diewu Tiewu, pradije dality anam pulkuy fiedyntyms* [...] 81₆₋₇;
- 2) *iškadyti* (3) 'kenkti, daryti blogą' (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BP, MT) : sf. *iškada* (3) 'žala, nuostolis, nelaimė' (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BP): [...] *yfzfkiyr dayktus teyfingus yr falšiwus, yr nieks pykts yfzkadity iem negal* VI₂₅₋₂₆;
- 3) *krikštyti* (4), *apkrikštyti* (6) 'teikti krikštą' (plg. Mž, BG, BP, MT) : sm. *krikštas* (6) 'priėmimo į krikščionių religiją sakramentas, jo apeigos' (plg. Mž, BG, BP, MT): *Potam eyfete par wyfa fwieta apfakidamy Ewane lui muna, yr krykfztifet* 272₂₆₋₂₈;
- 4) **kūnyti* 'versti kūnu, realybe' ← *įsikūnyti* (1) 'įgauti kūną' (plg. BP, MT) : sm. *kūnas* (181) 'žmogaus organizmas' (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKO, BKa, BP, MT): *Weyziek tada dabarciu ant Sunaws fawa ifykunyjufe* 292₂₋₃;
- 5) *mislyti* (68) (plg. BG, BP, MT; KN SE), *apmislyti* (33), *pamislyti* (11), *išmislyti* (3), *užsimislyti* (1) 'galvoti, mąstyti': sf. *mislia* (33) 'mintis' (plg. sf. *mislis*, -ies MT; DP, KN, KR, SD): *To mieliek, yr atmink, apley kuri turi myslity* 1₄₋₅;
- 6) *pasilyti* (3) 'pastiprinti' (plg. VlnE; BP I, BB, Q, DP, MP, SD3) : sf. *syla* (14) 'jėga; galybė' (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKa, BP, MT, BB, Q, DK, PK, SG2, KN, ChNT, PP, KR, JE II, BK): *Tada fu dydziu werksmu*

pradije Diewuy Tiewuy melftyis paliecavodama iem fawa milawfi Sunu, idant anq anamuy teyktumes patiešity, yr teyktumes ij ano muko pafility 142₂₆₋₂₉;

- 7) *provyti* (2) (plg. BG), *approvyti* (1), *paprovyti* (7) ‘ruošti, rengti, tvarkyti’ (plg. PK, SP, KN SE, ChNT) : sf. *prova* (23) ‘įstatymas; teisė; teismas’ (plg. Mž, VlnE, BG, BKO, BP, MT; Q, BB, S. Dauk, DP, Ch): *O anyi iey padiekawojy, eje mokity po wyfa fwieta yr prowity fwietai yfzganima 277₁₃₋₁₄;*
- 8) *sūdyti* (23) (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BP, MT; Q, DK, DP, PK, MP, SG I, KN, ChNT, PP, KR, SD I, SP I, JE I, BK), *apsūdyti* (13), *atsūdyti* (4), *nusūdyti* (1), *pasūdyti* (1) ‘teisti, spręsti bylą; spręsti, galvoti’ : sm. *sūdas* (39) ‘teismas; nuosprendis’ (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKO, BP, MT; Q, BB, DK, DP, PK, MP, SG I, KN, ChNT, PP, KR, SD I, SP I, JE I, BK): [...] *efmi Sunumi Diawa, kada ateyfiu galibie yr Majestoty fudity giwu yr numyrufiu 182₇₋₈;*
- 9) *suronyti* (30) ‘sužaloti’ (plg. išronyti Mž, VlnEE, BKO, BP II, MT; C II, PK, DP, KN, ChNT, SD I, BK) : sf. *rona* (32) ‘žaizda’ (plg. Mž, BP, MT; BB, Q, KN, ChNT, KR, SD I, SP II, JE I): *Teykies milawfis Pony fawa fopuleys, yr fawa ronomis furonity fzyrdi muna, yr i anq ateyty 256₇₋₉.*

Beveik tokio pat produktyvumo yra ir priesaga **-avoti**, užfiksuoti septyni veidiniai:

- 1) *afieravoti* (25) ‘aukoti’ (plg. Mž, VlnEE, BP, MT; BB, DK, DP, SG I, KN, ChNT, KR, SD3, SP I, JE I) : sf. *afiera* (12) ‘auka’ (plg. Mž, VlnEE, BG, BP, MT; DK, DP, SG I, KN, ChNT, PP, KR, AK, AS I, SP I, JE I): [...] *žwayzdy regiejoma ant uztekieima Sawles, yr atejom downas iem afieravoty [...] 35₄₋₅;*
- 2) *čestavoti* (1) ‘gerbti, pagarbiai elgtis’ (plg. Mž; DK, DP, KN) : sf. *čestis*¹⁶ ‘garbė, pagarba’ (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKO, BP, MT; Q, DP, PK, ChNT): [...] *yr čiestawoje ij fzakneliemis žalomis 46₁₋₂;*
- 3) *dekretavoti* (4) ‘įteisinti, nustatyti dekretu’ : sm. *dekretas* (9) ‘valdžios potvarkis, įstatymas’: [...] *tyktay metu trisdešimtis yr trejus teturieje, kada ant fmerte križiaws buwa dekretawotas 217₃₋₄;*
- 4) *lementavoti* (14) ‘dejuoti, raudoti’ (plg. DP) : sm. *lementas* (1) ‘dejavimas, raudojimas’: *Potam kada fzwęciawfe Panna Maria atfytekieje yfz ano apalpyma [...], tada pradije lementawoty fu dydžiu gaylefju pry Tiewa Dangifzkoie [...] 141₂₃₋₂₆;*

¹⁶ „Ziwato“ indekse nurodyta *čestavoti* ir *čestis*, tačiau veiksmažodžio ir pamatinio daiktavardžio šaknies grafika tokia pati, plg. praet. 3 *čiestawoje* 46₁ ir nom. sg. *čiestys* 41₁₂, taigi gali būti su šaknies *ē* ir *e*.

- 5) *pakūtavoti* (14) ‘atgailauti’ (plg. BKo, BP, MT; DP, KN 276, ChNT, PP 23) : sf. *pakūta* (22) ‘atgaila’ (plg. Mž, BG, BP, MT): [...] *galiefy yfz fzyrdies už fawa funkiaus griekus pakutawoty* 43₆₋₇;
- 6) *prociavoti* (7) ‘sunkiai dirbti, triūsti’ (plg. BP; Vln, BB, Q, KN, ChNT, PP) : sf. *procė* (9) ‘darbas, triūsas’ (plg. Mž, VlnE, BP; Q): *Cionay apmyslik, kaypo Maria Magdalena gyrdiedama feferi fkundyntes byjojos, idant P. Jezuvus ne lyiptum jos fu anu procewoty* 94₈₋₁₁;
- 7) *šliūbavoti* / *sliūbavoti* (4), *pašliūbavoti* / *pasliūbavoti* (10), *užšliūbavoti* (1) ‘tuokti bažnyčioje’ : sm. *šliūbas* / *sliūbas* (5) ‘bažnytinės sutuoktvių apeigos’: *Dielto negaliamas dayktas, idant fawa sluba lawžicio, kuri Diewui fawa wyfagalynciem slubawoiaw* 6₁₃₋₁₅. *Szlubawoiey mqn, idant bućio mileftas pylna* [...] 128₁₄.

Kitų priesagų vedinių užfiksuota po vieną du:

-auti (1)

reikalauti (7) ‘atkakliai, primygtinai prašyti, versti ką atlikti’ : sm. *reikalas* (27) ‘atliktinas darbas, uždavinys’: [...] *kas nu mazgotas ira, ne reykalawja, tyktay idant kojės numazgotu, nes ira wyfas ćiftas* 146₂₋₄.

-inti (1)

užgėdinti (5) ‘pažeminti, suniekinti’ (plg. *gėdinti* VlnEE, BP) : sf. *gėda* (20) ‘netinkamo poelgio pojūtis; netinkamas elgesys’ (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BP, MT): *Potam kada židay fu fyeje, rozmaitay terp fawęs kalbieje, ale wyfus užgiedyna Jezufas milawfis* 123₅₋₆.

-oti (1)

pakusoti (1) ‘sugundyti’ : sf. *pakusa* (14) ‘pagunda’: [...] *fugriža y numus Tiewa, nu ćierta pokufotas, ale nepargalietas* [...] V₁₀₋₁₁.

-uoti (2)

- 1) *meluoti* (3) ‘sakyti netiesą, melą’ (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BP, MT) : [sm. *melas* ‘netiesa’ LKŽe] (plg. Mž, BG, BP): *Kada pyktay ant jufu zmones kalbies, yr parfekios jumis, kalbiedamy prišingay jums, vys meludami, dieł munes, linfminkieties yr dyiawkieties, nes zaplotas jufu ira Dangujy* 63₂₁₋₂₄;
- 2) *mieruoti* (3), *apmieruoti* (2), *atmieruoti* (2), *išmieruoti* (4) (plg. Mž, VlnE, BG, MT; DK, SG I, KN, ChNT, SD I, SP I, JE I), *įmieruoti* (1) ‘matuoti’ (plg. *numieruoti* ‘nu(si)taikyti’ VlnEE) : sm. *mieras* (3) ‘matavimo vienetą, matas’ (plg. sm. *mieras*, sf. *miera* ‘saikas, kiekis, matas’ Mž, VlnEE, BG, BP, MT; BB, DP, KN, ChNT, SD I, SP I, JE I): *Parašita ira milawfis Pony, kury mieru mierufte, tqw jums bus atmieruta, ale ana mieraawa, yr ant zaslugu, yr ant garbies* 283₂₂₋₂₄.

Užfiksuotas vienas nepriesaginis desubstantyvas. Darybos kryptis sinchroniškai nėra skaidri, diachroniniuose darbuose nurodoma daryba veiksmažodis ← daiktavardis (Smoczyński ESJL 432–433), plg.:

išjuokti (29) ‘tyčiotis, niekinti; pašiepti’ : sm. *juokas* (1) ‘pajuokimas, patyčia, pašiepimas’: *Kyty tad regiedamy, jog Pona Jezufa neb galieje yfzjukty, nes jaw buwa numyrys, tada Motina jo fzwęciaufy yfzjukie [...]* 244_{20–22}.

1.1.3. Trys veiksmažodžiai (apie 3 procentai) išvesti iš įvardžių ir prieveikmių su priesaga **-inti**, plg.:

- 1) *pasavinti* (1) ‘padaryti savą, pripažinti, priimti’ (plg. Mž, MT; *prisavinti* ‘duoti, teikti’ MT; *savintis* ‘turėti nuosavybėje, laikyti savu’ BP) : pron. *savo, savęs* (1044) ‘artimas, sau pačiam priklausantis’ (plg. *savas* Mž, VlnE, VlnEE, BG, BP, MT arba *savo* ‘t. p.’ Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKa, BKo, BP, MT): *Siędiena fzwęte Dwafes fzwętos, diel diwnos yr nepaimtos prowas kuna Sunaws Diewa, nes tą prowa paćiey Dwafey S, Baźnićie fwęta pafawyn* 17_{12–15};
- 2) **artinti* ← *artinties* (18), *prisiartinti* (8) ‘daryti, kad būtų arti’ (plg. *artin-tis* ‘judėti artyn’ VlnEE, BP, MT) : adv. *artie* (11) ‘šalia, netoli (laiko ir erdvės atžvilgiu)’ (plg. adv. *arti(e)* VlnEE, BG, BP, MT): [...] *jaw artinas čiefas mukas fwęciaufes [...]* 96_{8–9};
- 3) *attolinti* (13) (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BP, MT), *atsitolinti* (2) ‘padaryti tolesnį, atstumti’ (plg. *nutolinti* ‘tolyn nukreipti’ MT) : adv. *tolie* (40) ŽCh, *toli(e)* ‘atstu. prš. arti’ (plg. BG, BP, MT): *Prafzaw ne teykes muni nu fawęs atolinty, kada uftojeja kyta ue (=ne) turiu [...]* 70_{8–9}.

1.1.4. Viena ŽCh darybinė opozicija laikytina netipiška padaromosios kategorijos reprezentacijai: užfiksuotas vienintelis vedybos atvejis iš jaustukų:

dėkavoti ‘dėkoti, sakyti dėkui’ (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKa, BKo, BP, MT; DK, DP, KN, ChNT, PP, KR, AK, SD1, SP I, JE I) : [interj. *dėkui* ‘ačiū’ LKŽe]¹⁷: *Mes dabar turema už ką milawšiuju Ponu diekawoty [...]* 24_{8–9}.

1.2. Šiame darbe skiriama lietuvių kalbos gramatikose neminima **suteikimo**, arba ornatyvinė, darybos kategorija, manant, kad šios kategorijos vedinių reikšmė ‘teikti, duoti, kas pasakyta pamatiniu žodžiu’ iš esmės skiriasi nuo padaromosios kategorijos darybos reikšmės ‘daryti tai ar tokį, kas pasakyta pamatiniu žodžiu’ (DLKG 2006, 387)¹⁸. Devyni „Ziwate“ užfiksuoti ornatyvai yra padaromistik iš daiktavardžių su įvairiomis priesagomis, pavyzdžiui:

¹⁷ Siejimas su sf. *dėka*, -os ‘jausmų išraiška už tam tikrus atliktus veiksmus, padėka’ abejotinas dėl darybos reikšmės (plg. Pakerys 2005, 118).

¹⁸ Tokia semantinė kategorija skiriama daugelio denominatyvų tyrėjų, pavyzdžiui, Marchand 1969; Gottfurcht 2008; Pakerys 2013–2014, 9.

-yti (2)

- 1) **muilyti* ‘muilu tepti, trinti; prk. apgaudinėti, meluoti’ ← *muilyties* (1), *apsimuilyti* (1), prk. ‘apsigauti, apsirikti’ : [sm. *muilas* ‘kietoka arba apyskystė masė, gaminama iš riebalų, šarmo ir vartojama skalbimui, prausimuisi’ LKŽe]: *Sunus tawa buwa puykus yr gražybes Aniolyfzkos, už wyfus Sunus žmoniu grakščiawfis, ale tafay ira nie wienam žmoguy nepadabnus, be ne muylyjemos, kada tikiema, jog tawa yra tafay Sunus milawfis* 212₂₋₅;
- 2) *nagradyti* (1) ‘atlyginti’ : sf. *nagrada* (10) ‘atlyginimas, užmokestis’: [...] *yr wyfa futwieryma nagradytu* 317₂₇₋₂₈.

-inti (3)

- 1) *garbinti* (76), *pagarbinti* (18) ‘duoti garbę, girti, aukštinti; gerbti’ (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKa, BKo, BP, MT) : sf. *garbè* (136) ‘šlovė, pagarpa’ (plg. *garba*, *garbè* Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKa, BKo, BP, MT): [...] *parašita ira, Pona Diewa muna garbinty, yr anam slūžity, yr Ateje Aniola fzwęty r slūžyie iem* 56₂₂₋₂₃;
- 2) *palaiminti* (10) ‘teikti laimę, sėkmę; garbinti, šlovinti’ (plg. Mž, BG) : [sf. *laimė* ‘gerovės būseną’ LKŽe] (plg. *laimė*, *laima* Mž, BG, MT): *Blagaskowity yr Palayminty tiky, nes anyi apturies žiemy* 63₁₂₋₁₃;
- 3) *šlovinti* (4) ‘garbinti, girti, garsinti’ (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKa, BP, MT) : sf. *šlovė* (17) ‘garbė, garsumas’ (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKa, BKo, BP, MT): [...] *tomis wyfomis noriećio tawi garbinty, fzlominty (=fzlownity) yr millet ant amžiu* 327₁₅₋₁₆.

-oti (2)

- 1) *dovenoti* (2), *apdovenoti* (12) ‘duoti dovaną; atleisti’ (plg. *dovanoti* ‘neatlyginamai duoti, suteikti; atleisti (nuodėmes), anuliuoti (skolą)’ Mž, VlnEE, BG, BP, MT) : sf. *dovena* (30) ‘neatlyginamai suteikiamas dalykas’ (plg. *dovana* Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKa, BKo, BP, MT): *Dowenas kad downoje* 31₁₇;
- 2) *nunuomoti* (1) ‘pagal susitarimą perleisti ką laikinai naudotis už tam tikrą atlyginimą’ : [sf. *nuoma* ‘ko nors nuomojimas’ LKŽe]: [...] *tynay numelufy ubagifzkufy, kaypo ubagay, ubagifzka kamarely nunuwmoje* [...] 43₁₁₋₁₂.

-avoti (1)

- 1) *karūnavoti* (7) (plg. VlnEE; DK, DP, SD I, SP I, SG 1, ChNT, BK, KR), *apkarūnavoti* (23) ‘uždėti karūną, karūnuoti’ : sf. *karūna* (84) ‘karališkumo simbolis, dedamas ant galvos’ (plg. VlnEE, BG, BP): *Bufi tada milawfis Jezaw furyfztas, fufpiawditas, palieczkawotas, mufztas, yr karunawotas* [...] 162₁₂₋₁₄.

-uoti (1)

sužieduoti (2) ‘sumainyti žiedus susižadant ar tuokiantis’: sm. *žiedas* (4) ‘ant rankos pirštų mūvimas papuošalas’: [...] *eyk pry mufu Paneles Marios, Juzepuy fu žiedotas* [...] 13₂₋₃.

1.3. **Fientyvinės** kategorijos veiksmažodžių irgi nedaug – aštuoni, jų darybinė reikšmė – ‘darytis, tapti tokiu ar tuo, kas pasakyta pamatiniu žodžiu’¹⁹. Vediniai iš būdvardžių ir daiktavardžių yra priesaginiai arba šakniniai intarpiniai resp. *sta* kamieno veiksmažodžiai.

1.3.1. Užfiksuoti penki deadjektyvai:

-ėti (1)

užkietėti (5) ‘prk. pasidaryti kietam, nejautriam’: adj. *kietas*, *-a* (3) ‘prk. griežtas, rūstus; negailestingas, nejautrus’: *O už kyitiejys Judošaw! diel ko pažiwo-damas teyp brągi kuna yr krawij, fawa myklibes neparławziey, yr ant werkfma ne fufyminkfztynay* [...] 149₃₋₆.

-uoti (2)

1) *pajuoduoti* (2) ‘darytis juodam, juodėti’: [adj. *juodas*, *-a* ‘anglies spalvos, tamsus; pršn. baltas’ LKŽe]: *Sytay wifa pamielinawaw yr pajudawaw nega-liedama nukyntiety* 142₂₁₋₂₂;

2) *pamėlynuoti* (3) ‘darytis, būti ar atrodyti mėlynam’: adj. *mėlynas*, *-a* (1) ‘pamėlynavęs’: [...] *diel dawgibes ronu, wyfus pamielinawa* 176₅₋₆.

šakniniai (2)

1) *balti* (2), *išbalti* (2) ‘darytis baltam, baltėti’ (plg. *-balti* BP I 237₁₉, BP II 4067; SD3 17): adj. *baltas*, *-a* (16), *baltas*, *-o* (*-a*, *-os*) ‘pačios šviesiausios spalvos’: [...] *yr pradije dydefney alpty, balty, yr fufzuka dydžiu balfu werk-damas* 242₁₄₋₁₅.

2) *nukalsti* (3) ‘nusižengti, pasidaryti kaltam ir kt.’ (plg. DP 432,29; DP 586, 23): adj. *kaltas*, *-a* (68) ‘padaręs nuodėmę, nusižengimą ir kt.’: *Kq uslužyio žmogus pyktas, tay kięntieie Ponas Jezufas gieras: kuw sługa nukal-ta, tay Ponas ano užmokieie* 216₄₋₆.

¹⁹ Sangražinės formos galėtų papildyti fientyvinės ir būsenos darybinių kategorijų korpusą, tačiau tokias kategorijas lemia sangraža, o ne afiksacija, todėl šie pavyzdžiai galėtų būti kito tyrimo objektas, plg.: *apsikrikštyti* (4) ‘priimti krikštą’; *artinties* (18), *prisiartinti* (8) ‘judėti artyn’; *atsinaujinti* (2) ‘darytis naujam, kitokiam’; *čystyties* (1) ‘apsivalyti’; *gataivoties* (5), *pasigatavoti* (1), *prisigatavoti* (3); *išsivalninti* (1) ‘išsivaduoti, išsilaivinti, išsigelbėti’; *kontentavoties* (5) ‘būti patenkintam’; *lyginties* (1), *prisilyginti* (1) ‘(stengtis) būti panašiam, derintis, taikytis’; *linksminties* (35), *pasilinksminti* (2) ‘džiaugtis; guostis, ramintis’; *nusiteisinti* (1) ‘pasiaiškinti dėl savo elgesio, įrodyti savo teisumą’; *pasikusoti* (1) ‘susigundyti’; *pasitvirtinti* (1) ‘darytis tvirtam, stiprėti’; *piktinties* (2), *pasipiktinti* (6) ‘darytis piktam, pykti’; *platinties* (3) ‘plisti, skliti (žiniai, tikėjimui ar pan.)’; *prisistinti* ‘sočiai prisivalgyti’; *smūntyties* (24), *užsismūntyti* (24) ‘darytis smūntam, liudėti, nusiminti’.

1.3.2. Desubstantyvams priskirtini du šakniniai veiksmažodžiai:

- 1) *apjekti* (4)²⁰ ‘pradėti mažiau matyti; netekti regėjimo’ (plg. BB, DP, SD) : sf. *akis* (100) ‘regėjimo organas’: *O apjekys Judošiw atftok nu tos pyktos mįsles, weyziek ant dydzios pakaras Diewa tawa* 146₁₅₋₁₆;
- 2) *nuvargti* (4) ‘triūsti; kankintis; silpti; vargingai gyventi; kęsti vargą’ (plg. Mž, DP, PS I, PS II, SD) : sm. *vargas* (24) ‘sunkus gyvenimas, sunki būtis, vargimas, skurdas, neturtas, nedalia’: *Tynay Bažničioy kozoniu fakie, kabay nuwarga, nes iki paties wakara fakie [...] 1164–5. [...] o aną nuwargufi regiedama, iemufi funta mąftes brągios yfz żolu Nardafu, patepe kojės jo [...] 110*₈₋₉.

1.3.3. Vienas sta kamieno veiksmažodis sietinas su prieveiksniu, tačiau šis neužfiksuotas „Ziwate“: *pailgties* (1) ‘darytis ilgam’ : adj. *ilgas* -a (17) ‘1. nutįsęs į ilgį, tolį (erdvėje); 2. užtrunkantis (laiko atžvilgiu)’, [adv. *ilgu* ‘nuobodu, ilgesinga, liūdna’ LKŽe]: [...] *norieje anims, ne kurę Dowena patiefzna duty, kada napaylktumes [...] 153*₂₅₋₂₆.

1.4. **Būsenos** kategorijos veiksmažodžių, turinčių darybinę reikšmę ‘būti tam ar tokiam, kas pasakyta pamatiniu žodžiu’, rasta dešimt. Jie padaromi iš būdvardžių, daiktavardžių ir prieveiksnių.

1.4.1. Trys de adjektyvai sudaryti su priesagomis -enti, -oti, -uoti:

-enti (1)

gyventi (77) ‘būti gyvam, egzistuoti’ (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKa, BKo, BP, MT) : adj. *gyvas*, -a (44) ‘turintis gyvybę, egzistuojantis’ (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKa, BKol, BP, MT): *Pyrmās, kas nor wiernay służity Diewuy tur mīlafti ant ano turiety, ne tur giwenty terp gięčiu yr prietelu, ale kayp tolawfey tur atfylącity nu anu* 50₁₋₄.

-oti (1)

žėlavoti (2) ‘gedėti; gailėtis; liūdėti’ : adj. *žėlavas*, -a (1) ‘gedulingas’: *Ułās skiēldieje, yr pleyšieje, nes Pona sawa żielawoje* 239₁₁₋₁₂.

-uoti (1)

didžiuoties (1) ‘dėtis dideliu, didžiu, puikuotis’ (plg. *didžiuoti* ‘būti, rodytis didingam, puikuotis’ Mž, BG, BP) : adj. *didis*, *didžia* (410) ‘didelis; gausus; garsus žymus’ (plg. *didis* / -ias, -ė / -i Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKa, BKol, BP, MT): *Wynog Panna Maria ne dydziawos, yfz teyp dyde pa awkfztynyma ant wyfa futwerima, ale dydefney užfydegie yfz żodziu ano pasla Diewa* 16₃₋₆.

1.4.2. Penki desubstantyvai sudaromi su priesagomis -auti, -yti, -ėti ir -uoti:

²⁰ „Ziwato“ indekse nurodytas tik veiksmažodis *apjakinti*, tačiau keturios iš penkių nurodytų formų suponuja intarpinį veiksmažodį *apjekti*, plg.: part. praet. act. voc. sing. m. *apjekys* 146₁₅, *apjekys* 306₉, nom. pl. *apjėky* 185₁₇, nom. sing. f. *apjekufi* 325₅ (Girdenis, Girdenienė 1997, 65).

-auti (1)

prakaitauti (6) ‘darytis, rastis prakaitui, prakaituoti’ : sm. *prakaitas* (7) ‘po-
odinių liaukų išskiriamas sūrus skystis’: [...] *teyp krawiū prabaytawia* (=pra-
kaytawia) 165₄₋₅. *Afz apfyryimu bowyjaws, Tu už muni prakaytaway* 216₁₅₋₁₆.

-yti (2)

- 1) *blūdyti* (5) ‘klysti, klaidžioti; kalbėti niekus, kliedėti’ (plg. MT) : sm. *blūdas* (2) ‘paklydimas, kreivatikystė; kliedėjimas, klajojimas; kvailioji-
mas’ (plg. Mž, BG, MT): *Tas žmogus bludyi, tyktay patfay Diewas griekus*
teatleydzia 65₁₆₋₇. [...] *kas waykšćios dyina nebludis, nes regies fwyisyby, o*
kas waykšćios nakti, paklis, nes šwyifibes ne regies 106₆₋₈;
- 2) *dyvyties* (40) ‘stebėtis’ (plg. *dyvyti* ‘stebėtis, žavėtis (?)’ BP, MT; KN,
ChNT) : sm. *dyvas* (12) ‘nuostabus dalykas, keistenybė, stebuklas’
(plg. BP, MT; KN, ChNT): [...] *idant koki cuda Jezufas anam padaritum,*
yfz kurio galiatum diwities 194₁₃₋₁₄.

-ėti (1)

gėdėtis (11), *užsigėdėti* (1) ‘jausti gėdą’ (plg. *gėdėtis* Mž, VlnE, VlnEE, BP,
MT; *gėdytis* BP) : sf. *gėda* (20) ‘netinkamo poelgio pojūtis; netinkamas elge-
sys’ (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BP, MT): [...] *žlaftiu, teyg dawg anam tynay*
dare, jog yr Ewaneliftas Swety aprašity giediejos 183₁₀₋₁₁.

-uoti (1)

garuoti (1) ‘eiti garui’ : sm. *garas* (1) ‘skystis, pavirtęs dujomis, rūkas, mi-
gla’: [...] *garas yfz ano gałwos Szwęćiawfes garawa, diel dyde nu wargyma ant*
madlitwas 164₉₋₁₀.

1.4.3. Užfiksuoti du prieviksminiai vediniai su priesaga **-ėti**:

- 1) *gailėti* (2) (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKo, BP, MT), *gailėtis* (35),
pagailėti (1), *pasigailėti* (11) ‘jausti gailestį, būti gailu’) : adv. *gailu* (3)
‘ima gailės; skaudu’ (plg. adj. neutr. *gaila* / -u ‘skaudu, apmaudu (dėl
įvykusių dalykų)’²¹ Mž, BG, BP): [...] *werk yr yfzlyik kartes afzaras diena*
yr nakti ne parstodamas gaylietyis 226₁₇₋₁₉;
- 2) *ilgėti* (1) ‘būti ilgu’ : [adv. *ilgu* ‘nuobodu, ilgesinga, liūdna’ LKŽe]: [...] *yr pradije wifus wyrpiety, yfzbalty, ylgietyis* 156₂₅.

1.5. **Instrumentinei** kategorijai skirtini penki iš daiktavardžių išvesti veiks-
mažodžiai su priesagomis *-avoti* ir *-yti*. Jų darybinė reikšmė ‘daryti, dirbti su
tuo, naudotis tuo’²², kas pasakyta pamatiniu žodžiu’. Dominuoja priesagos *-avoti*
vediniai, plg.:

-avoti (4)

²¹ Pamatinį žodį *gailu* galima interpretuoti ir kaip prieviksmį, ir kaip būdvardžio *gailus* niekatro-
sios giminės formą.

²² Į darybos parafrazę siūloma įtraukti veiksmažodį *naudoti(s)*, žr. Pakerys 2013–2014, 10.

- 1) *disciplynavoties* (2) ‘plaktis (su disciplina)’ : [sf. *disciplina* ‘plakimo(si) įrankis’ LKŽe]: *Praftas atmynimas yr apmyslymas Muku Christufa, dawgiefne pažitku žmoguy atnefz, ne kaypo kada duna fu wqđemi walgidamas par cielus metus poftynikawtum, dawgiefne nekaypo kada kožna diena plaktumes yr dyfciplinawotumes iki krawje [...]* 336₁₆. *Norint žmogus par cielus metus poftynikawtum duna tyktay walgidamas ir wandeni gierdamas, kožna dyina dyfciplinawodamas, iki krawje* 256_{23–24};
- 2) *gvaltavoti* (2) ‘pažeisti, niekinti’ (plg. Mž, MT; DP, MP) : sm. *gvalta* (11) ‘prievara, priespauda; triukšmas, riksmas’ (plg. sm. *gvaltas* ‘jėga, prievara; triukšmas, riksmas’ BP II; DP, KN, ChNT, SD I, SP I): *Juk mes taw pafakiema, jog uzfaka duty doni Cieforiuy, o mufu Karaliu daros, mufu zokana, yr fwieta parwerte, mufu fwętes gwaltawo [...]* 190_{14–16};
- 3) *kryžiavoti* (4) (plg. *kryž(i)avoti* VlnEE, BP; Mž, DK, DP, SG I, KN, ChNT, KR, SD3, SP I, JE I), *nukryžiavoti* (36) ‘kalti prie kryžiaus’ : sm. *kryžius* (142) ‘stulpas su skersiniu (kaip bausmės priemonė ir krikščionybės simbolis)’ (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKo, BP, MT): [...]
židay tada wyiny už plawkus, kyty už drabužius nutwery, wylka ant anos wyitas, kur ij tirieje kryžiawoty [...] (Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKo, BP, MT);
- 4) *palyčkavoti* (9) ‘mušti lazda (?)’ : sf. *palyčka* (1) ‘lazda (?)’²³: [...]
dabar ij palyczkawoje yr plawkus draskie 19720. *Kuna muna dawiauw mufzqtymys, yr paliczkawoiętyms [...]* 1752–3. *Bufi tada milawfis Jezaw furyfztas, fufpiawditas, paliczkawotas, mufztas, yr karunawotas [...]* 162_{12–3}.

-yti (1)

trūbyti (4) ‘pūsti trimitą’ (plg. Mž, BG, BP, MT; BB, Q, DP, SG I, ChNT, SD I, S. Dauk) : sm. *trūbas* (6) ‘trimitas’ (plg. sf. *trūba* Mž, VlnEE, BG, BKo, BP, MT; BB, Q, PK, DP, SG I, KN, ChNT, SD1, SP I, JE I): *O kap pradieje awfzty, lyipe trubays trubity [...]* 186₂₇–187₁.

1.6. Penki veiksmažodžiai priklauso **atitikimo** kategorijai, jų darybos reikšmė ‘atlikti funkcijas to, dirbti tuo, elgtis taip, kas pasakya pamatiniu žodžiu’. Dauguma išvesti su priesaga *-avoti* iš daiktavardžių, plg.:

-avoti (4)

- 1) *palgrymavoti* (1) ‘keliauti į šventas vietas, būti piligrimu’ : sm. *palgrymas* (6) ‘keliaujantis maldininkas, keliautojas į šventąsias vietas’: *Arba y Jeruzalu Palgrimawotum, kuna fawa mučidamas* 256_{24–25};

²³ LKŽe fiksuojamas tik veiksmažodis *×lyčkavóti*, *-ója*, *-ójo* intr.: *Lyčkavóti yra lyčiaus ieškoti dėl atradimo prapuolusių daiktų* J ir daiktavardis *×lyčkà* ‘žaidžiamasis kaulėlis’, kurių reikšmė neatitinka „Ziwato“ konteksto.

- 2) *poniavoti* (4) (plg. Mž, VlnEE, BKo, BP, MT; *ponavoti* BB, DP, KN), *apponiavoti* (1) ‘būti ponu, valdyti, dominuoti, viešpatauti’ : sm. *ponas* (714), sf. *poni* (33) ‘valdovas, viešpats, socialinę galią turintis asmuo’ (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKa, BKo, BP, MT): *Karaley poniawo ant tu, kurius po fawymi tur, rodidamy macy ant anu fawa Poniftes yr wiwresnibes* [...] 151₂₇–152₁₋₂;
- 3) *prarakavoti* (12) ‘skelbti Dievo valią, ateitį, pranašauti’ (plg. VlnEE) : sm. *prarakas* (62) ‘Dievo valios, ateities skelbėjas, pranašas’ (plg. Mž, VlnEE, BG, BP, MT): *Nes Jonas fzwętas Dwafy fzwętu prypylđitas, prypylde Motina fawa: yr teypo prarakawoje yr yfzpažyna, kq anay Dwafe fzwęta apjowyje* [...] 19₁₉₋₂₂;
- 4) *slūgavoti* (1) (plg. BP; BB, ChNT), *paslūgavoti* (3), *užslūgavoti* (2) ‘(pa)tarnauti’ : scom. *slūga* (68) ‘tarnas, padėjėjas’ (plg. BP): *Uwožok yr tą, jogiey tynay Panna fzwęćiawfe ne šiedieje terp prafitu, ale slugawoje anims fwetems kaypo Panele pakarni* 61₇₋₉.

-auti (1)

karaliauti (12) ‘būti karaliumi, viešpatauti’ (plg. Mž, BG, BKa, BKo, BP, MT) : sm. *karalius* (142) ‘valdovo, monarcho titulas kai kuriuose kraštuose; tą titulą turintis asmuo’ (plg. Mž, VlnE, VlnEE, BG, BKa, BP, MT): [...] *idant po to giwenyma galiećio linksmintyis, yr fu tawi karalawty* 256₁₂₋₁₃.

1.7. **Dalyvvavimo** kategorijos veiksmažodžių reikšmė ‘dalyvauti tame, kas pasakya pamatiniu žodžiu’, „Ziwate“ reta, užfiksuoti keturi desubstantyvai:

bankietavoti (1) ‘puotauti, linksmintis’ : sm. *bankietas* (3) ‘pokylis, balius, vaišės’: *O kada buwa netolyi fzwęte židu, kuri fzwęte wadynos Scenopegia, tay ira, bqkietas pošietromis, nes tada židay yfz tyify namiotas bqkietawoie* 1041–3;

keliauti (1) ‘vykti (eiti ar važiuoti)’ (plg. VlnEE, BG, BP): sm. *kelias* (56) ‘žemės ruožas, kuriuo einama, važiuojama; kelionė’ (plg. Mž, VlnEE, BG, BKa, BKo, BP, MT): *Tu muni Diewa yr žmogu krutymis fawa Panyfzkomis kar-myiey, yr meyly Motinyfzku miliejey, kielawięnti muni riedey, pry mūkas muna fu munymi kientiejey* 291₂₇–292₁₋₂;

pietuoti (1) ‘pietauti’ : sm. pl. *pietūs, pietai* (2) ‘vidurdienio valgis’: *Ale eje Dwafy S, prypylđita nulėkufi galwa yr akis, ne giediedamos, terp pyitujęćiu pry paties yfzganitoja fawa* 69₁₉₋₂₁;

večerioti (5) ‘vakarieniauti’ (plg. PK, DP) : sf. *večerė* (27) ‘vakarienė’ (plg. Mž, VlnE, BB, Q, PK, DP, MP, KN, ChNT, PP, KR, SP II, JE I): *Ponas Jezuwas tuw ćiefu ne yfzrzyie warda ano gaspadoriaws, o tay diel prakieyktoie Judofiaws, idant nepafakitum židams, jog pry to gaspadoriaws wećierio* 138₂₈–139₁₋₃.

ŽCh vardažodinių veiksmažodžių darybos tyrimas atskleidė darybos kategorijų ir tipų distribuciją bei produktyvumą.

Daugiausia veiksmažodžių išvesta iš daiktavardžių – net 52 procentai visų vedinių. Užfiksuotieji desubstantyvai priklauso įvairioms darybinėms kategorijoms. Didžiausią dalį desubstantyvų sudaro padaromosios kategorijos veiksmažodžiai. Kitų darybinių kategorijų vedinių esama daug mažiau (žr. 1 lentelę).

1 lentelė

ŽCh darybos kategorijos ir tipai. Daiktavardiniai veiksmažodžiai

Darybos kategorijos	Priesagos	Vediniai
padaromoji (22)	-yti (9)	<i>dalyti : dalis, iškadyti : iškada, krikštyti : krikštas, *kūnyti : kūnas, mislyti : mislia, provyti : prova, -ronyti : rona, -sylyti : syla, sūdyti : sūdas</i>
	-avoti (7)	<i>afieravoti : afiera, čestavoti : čestis, dekretavoti : dekretas, lementavoti : lementas, pakūtavoti : pakūta, prociavoti : procė, šliūbavoti : šliūbas</i>
	-auti (1)	<i>reikalauti : reikalas</i>
	-inti (1)	<i>-gėdinti : gėda</i>
	-oti (1)	<i>pakusoti : pakusa</i>
	-uoti (2)	<i>meluoti : melas, mieruoti : mieras</i>
	šakniniai (1)	<i>-juokti : juokas</i>
ornatyvinė (9)	-yti (2)	<i>*muilyti : muilas, nagradyti : nagrada</i>
	-inti (3)	<i>garbinti : garbė, -laiminti : laimė, šlovinti : šlovė</i>
	-oti (2)	<i>dovenoti : dovena, -nuomoti : nuoma</i>
	-avoti (1)	<i>karūnavoti : karūna</i>
	-uoti (1)	<i>-žieduoti : žiedas</i>
fientyvinė (2)	šakniniai (2)	<i>-jekti : akis, -vargti : vargas</i>
būsenos (5)	-auti (1)	<i>prakaitauti : prakaitas</i>
	-uoti (1)	<i>garuoti : garas</i>
	-ėti (1)	<i>gėdėties : gėda</i>
	-yti (2)	<i>blūdyti : blūdas, dyvyties : dyvas</i>
instrumentinė (5)	-avoti (4)	<i>disciplynavoties : [disciplina], gvaltavoti : gvalta, kryžiauoti : kryžius, palyčkovoti : palyčka (?)</i>
	-yti (1)	<i>trūbyti : trūba</i>
atitikimo (5)	-avoti (4)	<i>palgrymavoti : palgrymas, poniovoti : ponas, prarakavoti : prarakas, slūgavoti : slūga</i>
	-auti (1)	<i>karaliauti : karalius</i>

Darybos kategorijos	Priesagos	Vediniai
dalyvavimo (4)	-(i)auti (1)	<i>keliauti : kelias</i>
	-avoti (1)	<i>bankietavoti : bankietas</i>
	-oti (1)	<i>večerioti : večerė</i>
	-uoti (1)	<i>pietuoti : pietūs / pietai</i>
		Iš viso: 51

Kiek mažiau ŽCh tekste užfiksuota būdvardinių veiksmažodžių – 41 procentas. Šioje grupėje taip pat dominuoja padaromosios kategorijos veiksmažodžiai (žr. 2 lentelę).

2 lentelė

ŽCh darybos kategorijos ir tipai. Būdvardiniai veiksmažodžiai

Darybos kategorijos	Priesagos	Vediniai
padaromoji (31)	-inti (23)	<i>-aukštinti : aukštas, -nuoginti : nuogas, -kaltinti : kaltas, -kietinti : kietas, -kruvinti : kruvinas, -lengvinti : lengvas, lyginti : lygus, linksminti : linksmas, -mažinti : mažas, minkštinti : minkštas, naujinti : naujas, piktinti : piktas, platininti : platus, skalsinti : skalsus, -sotinti : sotus, stiprinti : stiprus, sunkinti : sunkus, sveikinti : sveikas, šventinti : šventas, -teisinti : teišus, tvirtinti : tvirtas, -valninti : valnas, žeminti : žemas</i>
	-yti (4)	<i>čystyti : čystas, -smūtnyti : smūtnas, -strošyti : strošnus, -znaimyti : znaimus</i>
	-(i)oti (2)	<i>-bjaurioti : bjaurus, gatauoti : gatavas</i>
	-uoti (1)	<i>-liuosuoti : liuosas</i>
	-avoti (1)	<i>kontentavoties : [kontentas]</i>
fientyvinė (5)	-uoti (2)	<i>-juoduoti : juodas, -mėlynuoti : mėlynas</i>
	-ėti (1)	<i>-kietėti : kietas</i>
	šakniniai (2)	<i>balti : baltas, -kalsti : kaltas</i>
būsenos (3)	-enti (1)	<i>gyventi : gyvas</i>
	-oti (1)	<i>žėlavoti : žėlavas</i>
	-uoti (1)	<i>didžiuoties : didis</i>
		Iš viso: 39

Tik 7 procentus sudaro veiksmažodžiai, išvesti iš prieveiksmių, įvardžių ir jaustukų (žr. 3 lentelę).

3 lentelė

**ŽCh darybos kategorijos ir tipai.
Prieveiksminiai, įvardiniai ir kt. veiksmažodžiai**

Darybos kategorijos	Darybos pamatas	Priesagos	Vediniai
padaromoji (4)	įvardis (1)	-inti (1)	-savinti : savas / savo
	prieveiksmis (2)	-inti (2)	artinti : artie, tolinti : tolie
	jaustukas (1)	-avoti (1)	dėkavoti : dėkui
būsenos (2)	prieveiksmis (2)	-ėti (2)	-gailėti : gailu, ilgėties : ilgu
fientyvinė (1)	prieveiksmis	šakninis	pailgties : [ilgu]
			Iš viso: 7

Vardažodiniai veiksmažodžiai ŽCh tekste sudaromi su aštuoniomis priesagomis: -auti, -avoti, -enti, -ėti, -inti, -yti, -(i)oti, -uoti, tačiau jų produktyvumas labai nevienodas – jį lemia ir darybos pamatas, ir priesaga, ir pamatinio žodžio reikšmė. Tarp deadjektyvų dominuoja priesaga -inti, o tarp desubstantyvų – priesagos -avoti ir -yti (žr. 4 lentelę).

4 lentelė

Priesagų produktyvumas

Darybos pamatas	Priesagos	Skaičius
deadjektyvai	-inti	23
	-yti	4
	-uoti	4
	-(i)oti	3
	-ėti	1
	-avoti	1
	-enti	1
desubstantyvai	-avoti	17
	-yti	13
	-uoti	5
	-auti	4
	-inti	4
	-(i)oti	4
deadverbatyvai	-inti	2
	-ėti	2
depronominatyvai	-inti	1
deinterjektyvai	-avoti	1

2. „Ziwato“ denominatyvai XVI–XVII a. lietuvių raštijos kontekste

„Ziwato“ denominatyvų daryba iš esmės atliepia seniausios lietuvių raštijos priesaginių veiksmažodžių darybos sistemą. Beveik 70 procentų atitinkamų var-
dažodinių ŽCh darybinių opozicijų užfiksuota Mažosios Lietuvos XVI a. raštuo-
se²⁴ (Pakerys 2005).

Gretinimas su XVI–XVII a. LDK raštijos skoliniais slavizmais atskleidė, kad ŽCh tekste vartojama daugelis tų pačių veiksmažodžių, tik vieni Anželikos Smetonienės laikomi vardažodiniais vediniais, pavyzdžiui, *afieravoti*, *dyvyties*, *gatavoti*, *karūnavoti*, *mieruoti*, *mislyti*, *ronyti*, *silyti*, *sūdyti*, *valninti*, o kiti – adaptuotais slavų kalbų veiksmažodžiais, pavyzdžiui, *čestavoti*, *čystyti*, *gvaltavoti*, *kryžiauoti*, *lomentavoti*, *liuosuoti*, *pakūtavoti*, *provyti*, *slūgavoti*, *trūbyti* (Smetonienė 2015).

Esminių skirtumų ŽCh denominatyvų darybos sistemoje matyti gretinant juos su visų rašto variantų (vakarinio, vidurinio ir rytinio) XVI–XVII a. šalti-
nių intarpiniais ir *sta* kamieno vardažodiniais veiksmažodžiais: intarpinių ir *sta* kamieno veiksmažodžių denominatyvų darybos kategorija ŽCh yra periferinė, neproduktyvi – užfiksuoti tik keturi vardažodiniai veiksmažodžiai: *balti*, *-kalsti*, *pailgties*, *vargti*, plg.: Mažvydo pavartoti 5 intarpiniai ir *sta* kamieno denomina-
tyvai, Bretkūno – 16, Daukšos – 17, o Sirvydo – net 40 (Pakalniškienė 2018, 61–101). Manytina, kad tokia denominatyvinių intarpinių resp. *sta* kamieno veiksmažodžių vartoseną buvo ypač būdinga rytiniam rašto variantui (ir rytų aukštaičių tarmėms) ir ne tokia produktyvi vakariniame rašto variante ir Mažo-
sios Lietuvos bei žemaičių tarmėse.

Apibendrinimas

1. „Ziwate“ užfiksuoti 97 vardažodiniai veiksmažodžiai. Didžiausią dalį, 52 procentus, sudaro vediniai iš daiktavardžių, kiek mažiau nustatyta vedinių iš būdvardžių – 41 procentas, vediniai iš kitų kalbos dalių –rieveiksmių, įvardžių ir jaustukų – tesudaro 7 procentus.

2. Daiktavardinių vedinių grupėje dominuoja padaromosios kategorijos veiks-
mažodžiai (per 40 proc.), išvesti su produktyviausiomis priesagomis *-yti*, *-avoti*, ir pavieniai kitų priesagų – *-auti*, *-inti*, *-oti*, *-uoti* – vediniai. Perpus mažiau (apie 18 proc.) užfiksuota ornatyvinės kategorijos veiksmažodžių: ryškesnių darybos tipų nesusidaro; kiek daugiau *-inti* priesagos vedinių, po vieną kitą priesagų *-yti*, *-oti*, *-avoti*, *-uoti* vedinį. Kitų darybos kategorijų veiksmažodžių tėra po kelis: būsenos – penki desubstantyvai su priesagomis *-auti*, *-ėti*, *-yti*, *-uoti*, instrumen-

²⁴ Žr. Mažosios Lietuvos raštų ir skolintų veiksmažodžių ir vardažodžių pavyzdžius prie atitinkamų ŽCh darybinių opozicijų.

tinės ir atitikimo – po penkis vedinius su dominuojančia priesaga *-avoti* ir pavienėmis *-auti*, *-yti*; dalyvavimo – keturi veiksmažodžiai su priesagomis *-auti*, *-avoti*, *-oti*, *-uoti*. Fientyvų darybos kategorijai priklauso du šakniniai – intarpiniai ir *sta* kamieno – veiksmažodžiai: šio struktūrinio tipo veiksmažodžių fientyvinė reikšmė yra prototipinė. Priesaginiams desubstantyvams ji nebūdinga.

3. Būdvardinių veiksmažodžių darybos kategorijų yra perpus mažiau nei daiktavardinių: nėra ornatyvinės, atitikimo ir dalyvavimo kategorijos – tai lemia pamatinių žodžių reikšmė. Būdvardinių veiksmažodžių, kaip ir daiktavardinių, daugiausia priklauso padaromajai kategorijai – ŽCh užfiksuota net 88 procentai tokių vedinių. Produktiviausias darybos tipas su priesaga *-inti* sudaro 74 procentus deadjektyvų. Iš kitų priesagų kiek produktyvesnė *-yti*, pavieniai vediniai išvesti su priesagomis *-(i)oti*, *-uoti*, *-avoti*. Būdvardinių veiksmažodžių grupėje kiek daugiau fientyvinės kategorijos reprezentantų – nustatyti trys priesagų *-ėti* ir *-uoti* vediniai bei du intarpiniai ir *sta* kamieno veiksmažodžiai. Būdvardinių veiksmažodžių, atstovaujančių būsenos kategorijai, tėra trys, išvesti su priesagomis *-enti*, *-oti*, *-uoti*.

4. Vediniai iš kitų kalbos dalių –rieveiksmių, įvardžių, jaustukų – skirtini vardažodinių vedinių periferijai ir tesudaro 7 procentus. Ir šioje grupėje dominuoja padaromosios kategorijos veiksmažodžiai su priesaga *-inti*, su *-avoti* sudarytas vienas veiksmažodis. Būsenos kategorijai priklauso du priesagos *-ėti* vediniai, fientyvinei – vienas *sta* kamieno veiksmažodis.

5. Žiūrint darybos formanto produktyvumo, neabejotinai dariausias yra priesagos *-inti*, *-avoti* ir *-yti*. Prototipiniais vardažodinių veiksmažodžių darybos tipais laikytini padaromosios kategorijos denominatyvai: deadjektyvai su priesaga *-inti* ir desubstantyvai su priesagomis *-avoti*, *-yti*.

6. XVIII a. vidurio žemaičių tarpe parašyto „Ziwato“ vardažodinių veiksmažodžių daryba iš esmės nesiskiria nuo XVI–XVII a. kitų rašto variantų (ir tarminių) derivacinės sistemos. Galima teigti, kad per 100–200 metų leksika ir žodžių daryba kito labai nedaug. Tokį stabilumą lėmė ne tik kalbinės, bet ir, suprantama, ekstralingvistinės – istorinės, kultūrinės, socialinės – priežastys.

Literatūra ir šaltiniai

- Aleksandravičius, Palionis 1998 – Aleksas Girdenis, Danutė Girdienienė. 1759 metų „Ziwato“ indeksas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 1997 (recenzija). *Baltistica* 33 (1), 126–129.
- Būga 1958 – Kazimieras Būga. *Rinktiniai raštai* (sudarė Z[igmas] Zinkevičius), t. 2. Vilnius: Valtėybė politinės ir mokslinės literatūros leidykla.
- Clark and Clark 1979 – Eve V. Clark, Herbert H. Clark. When nouns surface as verbs. *Language* 55, 767–811.

- DLKG 2006 – *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika* (Vytautas Ambrazas, Kazimieras Garšva, Aleksas Girdenis ir kt.). Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- Dokulil 1962 – Miloš Dokulil. *Tvoření slov v češtině*. 1. *Teorie odvozování slov*. Praha, 29–49.
- Gaidienė 2012 – Anželika Gaidienė. Vardažodinių veiksmažodžių su priesaga *-(i)auti*, priklausančių kategorinei reikšmei 'būti tuo ar tokiam, kas pasakyta pamatiniu žodžiu', daryba. *Lietuvių kalba* 6, Prieiga internetu: www.lietuviukalba.lt.
- Gerdts, Marlett 2008 – Donna B. Gerdts, Stephen A. Marlett. Introduction: the Form and Function of Denominal Verb Constructions. *International Journal of American Linguistics* 74 (4), 409–422.
- Girdenis, Girdenienė 1997 – Aleksas Girdenis, Danutė Girdenienė. *1759 metų „Ziwato“ indeksas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- Girdenis, Skirmantas 1998 – *1759 metų „Ziwatas“ : faksimilinis leidinys*. Parengė Aleksas Girdenis ir Petras Skirmantas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- Gorbachov 2007 – Yaroslav Gorbachov. *Indo-European origins of the nasal inchoative class in Germanic, Baltic and Slavic*. PhD Dissertation. Harvard University.
- Gottfurcht 2008 – Carolyn A. Gottfurcht. *Denominal Verb Formation in English*. Dissertation. Northwestern University. Evanston, Illinois.
- Hardarson 1998 – Jón Axel Hardarson. Mit dem Suffix **(e)h1-* bzw. **(e)h1-je/o-* gebildete Verbalstämme im Indogermanischen. In Wolfgang Meid (ed.). *Sprache und Kultur der Indogermanen: Akten der X. Fachtagung der Indogermanischen Gesellschaft Innsbruck*, 22.–28. September 1996, 323–339. Innsbruck: Innsbrucker Beiträge zur Sprachwissenschaft.
- Haspelmath, Sims 2010 – Martin Haspelmath, Andrea D. Sims. *Understanding Morphology*. 2nd edition. London: Hodder Education.
- Jakaitienė 1968 – Evalda Jakaitienė. *Priesaginiai dabartinės lietuvių kalbos veiksmažodžiai*. Filologijos mokslų kandidato laipsnio disertacija. Vilnius: Vilniaus valstybinis V. Kapsuko universitetas.
- Jakaitienė 1973 – Evalda Jakaitienė. *Veiksmažodžių daryba (priesagų vėdiniai)*. Vilnius: Vilniaus universitetas.
- Kazlauskas 1968 – Jonas Kazlauskas. *Lietuvių kalbos istorinė gramatika*. Vilnius: Mintis.
- Kiparsky 1998 – Paul Kiparsky. Remarks on Denominal Verbs. In Alex Alsina, Joan Bresnan, and Peter Sells (eds). *Complex Predicates*. Stanford, California: CSLI, 473–479.
- LKG – *Lietuvių kalbos gramatika*, t. 2. Red. K[azys] Ulvydas. Vilnius: Mintis, 1971.
- LKŽ – *Lietuvių kalbos žodynas*. Red. Gertrūda Naktinienė. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2008. Prieiga internetu: <http://www.lkz.lt>.
- Marchand 1969 – Hans Marchand. *The Categories and Types of Present-Day English Word-Formation. A Synchronic-Diachronic Approach*. Munchen: Beck.
- Pakalniškienė 2018 – Dalia Pakalniškienė. Intarpiniai ir *sta* kamieno denominatyvai senojoje lietuvių raštijoje: nominacija ir motyvacija. *Res Humanitariae* XXIV, 61–101.
- Pakerys 2005 – Jurgis Pakerys. *XVI a. Mažosios Lietuvos spaudinių mišriųjų ir priesaginių veiksmažodžių daryba*. Daktaro disertacija. Vilniaus universitetas.
- Pakerys 2006 – Jurgis Pakerys. Dabartinės lietuvių kalbos priesagos *-ėti* denominatyviniai statyvai. *Baltistica* 41 (1), 67–86.
- Pakerys 2011a – Jurgis Pakerys. Dabartinės lietuvių kalbos daiktavardinių veiksmažodžių priesagų ir jų pamatinių daiktavardžių kaitybės klasių santykis. *Baltistica* XLVI (2), 271–288.
- Pakerys 2011b – Jurgis Pakerys. On Derivational Suffixes and Inflection Classes of Verbs in Modern Lithuanian. *Lietuvių kalba* 5. Prieiga internetu: www.lietuviukalba.lt.
- Pakerys 2013–2014 – Jurgis Pakerys. Naujųjų skolinių duomenų bazės veiksmažodžių morfologija. *Taikomoji kalbotyra* 3, Prieiga internetu: www.taikomoji.kalbotyra.lt.
- Pakerys 2016 – Jurgis Pakerys. On the derivational adaptation of borrowings. *SKASE Journal of Theoretical Linguistics* [online], 13 (2), 177–188.

- Pakerys, Rimkutė, Utkā 2012 – Jurgis Pakerys, Erika Rimkutė, Andrius Utkā. Lietuvių kalbos denominatyviniai veiksmažodžiai ir greta jų vartojami pamatiniai žodžiai (tekstyno tyrimas). *Darbai ir dienos* 58, 81–92.
- Palionis 1979 – Jonas Palionis. *Lietuvių literatūrinės kalbos istorija*. Vilnius: Mokslas.
- Rosinas 1995 – Albertas Rosinas. *Baltų kalbų įvardžiai: morfologijos raida*. Vilnius: Vilniaus universitetas.
- Skardžius 1943 – Pranas Skardžius. *Lietuvių kalbos žodžių daryba*. Vilnius.
- Smetonienė 2015 – Anželika Smetonienė. *Lietuvių kalbos priesaginiai veiksmažodžiai slavizmai ir hibridai (XVI–XVII a. LDK tekstuose)*. Daktaro disertacija, humanitariniai mokslai, filologija (04H). Vilnius.
- Smoczyński SEJL – *Słownik etymologiczny języka litewskiego*. Wydanie drugie, poprawione i znacznie rozszerzone. Na prawach rękopisu. 2016. Prieiga internetu: [https://dl.dropboxusercontent.com/u/21280621/Smoczy ski W. Słownik etymologiczny języka litewskiego.pdf](https://dl.dropboxusercontent.com/u/21280621/Smoczy%20ski%20W.%20Słownik%20etymologiczny%20języka%20litewskiego.pdf).
- Subačius 1998 – Giedrius Subačius. *Žemaičių bendrinės kalbos idėjos: XIX amžiaus pradžia*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- Uluchanov 2015 – Игорь С. Улуханов. *Глагольное словообразование современного русского языка*. Т. I: *Глаголы, мотивированные именами и междометиями*. Москва: Издательский центр «Азбуковник».
- Urbutis 2009 – Vincas Urbutis. *Žodžių darybos teorija*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- Villanueva Svensson 2016 – Miguel Villanueva Svensson. Zero-grade denominative nasal and *stapresents* in Baltic. *Baltistica* LI (1), 37–59.
- Wohlgemuth 2009 – Jan Wohlgemuth. *A typology of verbal borrowings*. Berlin & New York, NY: Mouton de Gruyter.
- Zacharčenko 2015 – С. М. Захарченко. Отыменные глаголы с суффиксом *-ieren* в немецком языке в начале XVII века. *Типология мовних значень у діяхронічному та зіставному Аспектах* 30, 112–120.
- Zinkevičius 1966 – Zigmas Zinkevičius. *Lietuvių dialektologija: lyginamoji tarmių fonetika ir morfologija*: su 75 žemėlapiais. Vilnius: Mintis, 217–218.
- Zinkevičius 1980 – Zigmas Zinkevičius. *Kalbotyros pradmenys*. Kaunas: Šviesa.
- Zinkevičius 1981 – Zigmas Zinkevičius. *Lietuvių kalbos istorinė gramatika*, t. 2. Vilnius: Mokslas.
- Zinkevičius 1994 – Zigmas Zinkevičius. *Lietuvių kalbos dialektologija*: vadovėlis. 2-asis leidimas. Vilnius: MEL.

Dalia Pakalniškienė

DENOMINATIVE VERBS ATTESTED TO IN THE OLD LITHUANIAN TEXT ‘ZIWATAS’ (1759)

Summary

The article presents an analysis of the derivational system of one group of verbs, denominatives in particular, derived from adjectives and nouns attested to in the old Lithuanian text ‘Ziwatas’ (1759).

There are 97 denominative verbs in total recorded in ‘Ziwatas’. Most of them, 52%, are verbs derived from nouns, 41% are derived from adjectives, while 7% are derivatives from other parts of speech: adverbs, pronouns and interjections.

The verbs analysed belong to the factitive, ornative, fientive, stative, instrumental, similitive and participative word-formation categories.

A substantial number of the verbs derived from nouns (more than 40%) with the most often used suffixes *-yti* and *-avoti*, and the less often used ones *-auti*, *-inti*, *-oti* and *-uoti*, can be ascribed to the factitive category. Half this number (approximately 18%) of the verbs fall into the ornative category: within this group, desubstantives with the suffix *-inti* are slightly more frequent, and a significantly smaller group of verbs have the suffixes *-yti*, *-oti*, *-avoti* and *-uoti*. Verbs representing other derivational categories comprise a very small group: five desubstantive verbs with the suffixes *-auti*, *-ėti*, *-yti* and *-uoti* denote a state. Instrumental and similitive categories have five derivatives each with the prevalent suffix *-avoti* and the less often used ones *-auti* and *-yti*. Four verbs with the suffixes *-auti*, *-avoti*, *-oti* and *-uoti* belong to the participative category. The category of fientives is reflected by two primary verbs, infixed and *sta*-stem verbs in particular: the fientive meaning of verbs belonging to this structural type is prototypical, not characteristic of desubstantive verbs exhibiting a suffixal derivation.

Verbs derived from adjectives exhibit significantly fewer derived categories than verbs derived from nouns: here the ornative, similitive and participative categories are not embodied, due to the meaning of the original words. Like verbs derived from nouns, the majority of deadjectival verbs belong to the fientive category: 88% of 'Ziwatos' are derivatives of this type. The most productive derivational type with the suffix *-inti* makes up 74% of deadjectives. One more relatively often used suffix is *-yti*, less frequent ones are *-(i)oti*, *-uoti* and *-avoti*. The group of deadjectival verbs contains slightly more representatives of the fientive category: in total, three derivatives with the suffixes *-ėti* and *-uoti* and two infixed and *sta*-stem verbs have been found. Three verbs derived from adjectives that represent the stative category have the suffixes *-enti*, *-oti* and *uoti*.

Verbs derived from other parts of speech, namely, adverbs, pronouns and interjections, comprise only 7%, and thus stand on the edge of the denominative verbs. The factitive category prevails among these verbs with the suffix *-inti*; only one verb contains the suffix *-avoti*. Two derivatives with the suffix *-ėti* belong to the stative category, while one *sta*-stem verb belongs to the fientive category.

With regard to the frequency of the derivational means, the most frequent ones are the suffixes *-inti*, *-avoti* and *-yti*. The prototypical derivational types of denominative verbs are those of factitives, namely deadjectives with the suffix *-inti* and desubstantives with the suffixes *-avoti* and *-yti*.

The derivational system of denominative verbs attested to in ‘Ziwatas’, an old text written in the Samogitian dialect in the middle of the 18th century, does not differ essentially from that of other written variants (and dialects) of the 16th and 17th centuries. It can be stated that in 100 to 200 years, the lexis and word formation changed only very slightly. This stability may have been predetermined not only by linguistic but also by extralinguistic (historical, cultural and social) variables.